

4f TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA ÜRETİCİNİN SINIRLI AYIP SORUMLULUĞU VE ZORUNLU GARANTİ SORUMLULUĞU

(PRODUCER'S LIMITED DEFECT LIABILITY AND OBLIGATORY GUARANTEE UNDER THE CONSUMER PROTECTION LAW)

Dr. Öğr. Üyesi Erhan KANIŞLI* **

ÖZ

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) m. 11/2 uyarınca üretici, satıcının ayıplı ifası durumunda tüketiciye karşı satıcı ve ithalatçı ile birlikte müteselsilen sorumludur. Bu sorumluluk sınırlı ayıp sorumluluğudur. Zira tüketici, üreticiye karşı sadece ücretsiz onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını ileri sürebilir. Üretici, ayıbın malı piyasaya sürdükten sonra doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulur. Sınırlı ayıp sorumluluğunun yanısıra, üreticinin (ve ithalatçının), TKHK m. 56 çerçevesinde garanti belgesi ile satılması zorunlu olan maldaki ayıba ilişkin garanti sorumluluğu da bulunmaktadır. Zorunlu garanti sorumluluğu kapsamında, tüketicinin öncelikli olarak kullanması gereken hak, garanti süresi içinde ortaya çıkan ayıbın ücretsiz onarılmasını isteme hakkıdır. Şayet maddede belirtilen sebepler nedeniyle onarım hiç ya da gereği gibi yerine getirilmemişse, tüketici artık diğer seçimlik haklarından birini kullanabilir. Ancak her hâlükârda, tüketicinin üreticinin garanti sorumluluğuna başvurabilmesi için ayıbın kullanım hatasından kaynaklanmaması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Üreticinin Sorumluluğu, Garanti Sorumluluğu, Garanti Belgesi, Ayıp Sorumluluğu, Tüketicinin Korunması

ABSTRACT

Pursuant to Article 11/2 of the Consumer Protection Law (CPL) numbered 6502, in case of seller's defective performance, the producer is held liable jointly and severally with the seller and importer to the consumer. This liability is considered as limited defect liability in that the consumer may solely exercise either the right to repair free of charge or the right to replacement towards the producer. The producer's liability is excluded if the producer proves that the defect of the sold good has emerged after he placed the good on the market. Alongside the limited defect liability, within the scope of Article 56 of the CPL, the producer incurs guarantee liability for the defect of a good which is to be sold with the warranty certificate. Under this obligatory (statutory) guarantee, the right which the consumer is entitled to in the first place is the right to free repair of the good, the defect of which

^{4f} Eserin Dergimize geliş tarihi: 27.01.2021. İlk hakem raporu tarihi: 05.02.2021. İkinci hakem raporu tarihi: 09.02.2021 Onaylanma tarihi: 09.02.2021

* Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Yazarın ORCID Belirleyicisi: 0000-0003-0395-4267.

Esere Atıf Şekli: Erhan Kanişlı, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu", YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s.1003-1036.

arises in the course of guarantee period. In cases where the repairment is not performed at all or properly due to reasons set forth in the respective article, the consumer may exercise one of other alternative rights. Yet, in any case, in order for the consumer to have recourse to the producer's guarantee liability, the defect should not be caused by any misuse or abuse of the consumer.

Keywords: *Producer's Liability, Guarantee, Liability, Certificate of Warranty, Warranty for Defective Goods, Consumer Protection*

***

GİRİŞ

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK)² varlık sebebi, tüketicilerin piyasaya mal ve hizmet sunan girişimcilerle olan ilişkilerinde korunma ihtiyacıdır. Satıcı, üretici ya da ithalatçı karşısında gerek bilgi eksikliği gerekse ekonomik açıdan güçsüzlüğü sebebiyle zayıf konumda bulunan tüketici, TKHK'da öngörülen düzenlemeler kapsamında çeşitli yönlerden korunmaktadır. Bu düzenlemelerin bazıları tüketicinin sözleşme iradesinin sağlıklı ve bilinçli oluşmasına (irade özerkliğinin korunmasına), bazıları da tüketicinin sağlığının, vücut bütünlüğünün ve malvarlığının korunmasına hizmet etmektedir³. Kanun koyucu tüketicilerin hangi açılardan korunacağını genel ve soyut bir ifadeyle TKHK m. 1'de belirtmiş, çeşitli maddelerle de bu korumayı somutlaştırmıştır. Bu kapsamda, girişimcilerin tüketiciyi belirli sözleşmeler açısından sözleşme öncesinde veya sırasında bilgilendirme yükümü, aldatıcı reklamlara ve haksız ticari uygulamalara ilişkin yasak ve yaptırımlar, sözleşmelerde yer alan haksız şartlara ilişkin denetim ve mal veya hizmetlerin ayıplı ifası halinde tanınan haklar örnek olarak sayılabilir.

Tüketici esas olarak kendisine mal veya hizmet sunan sözleşme tarafına karşı korunmaktadır. Ancak bazı hallerde tüketicinin haklı menfaatleri gereği sözleşme tarafı olmayan kişilere karşı da korunması gerekir. Nitekim günümüzdeki uzmanlaşma ve işbölümüne dayalı pazarlama ve dağıtım ağı dikkate alındığında, tüketicinin karşısına sorumlu olarak sadece bu ağın son halkası olan nihai satıcıyı çıkarmanın bazı durumlarda tüketiciyi koruma amacı bakımından yetersiz olduğu görülmektedir.

Kanun koyucu bu ihtiyaca cevap olarak, tüketicinin satın aldığı malların ayıplı çıkması halinde, TKHK m. 11/2 uyarınca üreticinin ve ithalatçının onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları bakımından, tüketiciye karşı satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağını öngörmüştür. Ürünü en iyi bilen ve özelliklerine hâkim olan kişi üreticidir. Bu nedenle, ürünü piyasaya sürerek ekonomik menfaat elde eden üreticiyi, üründeki ayıp kendisinden kaynaklandığı takdirde sorumlular arasına dâhil etmek pratik açıdan yerindedir. Üreticinin yurt dışında olduğu ihtimallerde, tüketicinin etkin korunması adına daha kolay ulaşılabileceği ithalatçının da sorumlu tutulması aynı şekilde anlamlıdır.

Öte yandan, TKHK m. 11/2'de düzenlenen sınırlı ayıp sorumluluğu dışında, TKHK m. 56'da ayrıca garanti belgesiyle satılması zorunlu olan mallar bakımından üretici ve ithalatçının garanti sözleşmesinden doğan sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu noktada belirtelim

² Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6502, Kabul Tarihi: 07.11.2013, RG. 28.11.2013/28835.

³ Grunewald Barbara / Peifer Karl-Nikolaus, **Verbraucherschutz im Zivilrecht**, Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2010, N. 2; Sirmen Lâle, "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri", **Journal of Yaşar University**, Yıl 2013, Cilt 8, Özel Sayı, s. 2465, 2466.

ki, TKHK çerçevesinde ve malın ayıplı çıkması sebebiyle gündeme gelen bu iki sorumluluktan başka, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu⁴ m. 6 uyarınca üreticinin piyasaya sürdüğü ürünlerden zarar görenlere karşı haksız fiile dayanan özel ve kusura bağlı olmayan bir tazminat sorumluluğu da bulunmaktadır. Aslında “üreticinin sorumluluğu” kavramının teknik anlamda karşılığı budur. Bu bağlamda, üreticinin sorumlu olduğu zararlar, hatalı (güvenli olmayan) ürünün yol açtığı ölüm ve yaralanmadan doğan zararlar (kişiyen gelen zararlar) ile hatalı ürün dışındaki malların hasara uğraması veya telef olmasından doğan zararlardır (mala gelen zararlar)⁵.

O halde, bugün için Türk hukuku açısından üreticinin üç farklı sorumluluğu söz konusudur: (i) Tüketici işlemleri kapsamında, ayıplı ifadan doğan sınırlı sorumluluk, (ii) yine tüketici işlemleri kapsamında, zorunlu garantiye dayanan sorumluluk ve (iii) zarar görenin tüketici sıfatına sahip olup olmamasından ya da ürünü tüketici işlemi ile elde edip etmemesinden bağımsız olarak, ÜGTDK m. 6 uyarınca hatalı ürünlerden kaynaklanan tazminat sorumluluğu. Bu üç sorumluluk türünün bazı olaylarda bir arada bulunabilmesi mümkün olmakla beraber, hukuki temelleri, şartları ve kapsamlarının farklı olduğu belirtilmelidir.

Bu çalışmada, öncelikle üreticinin TKHK m. 11/2 çerçevesinde ayıptan doğan sınırlı sorumluluğu incelenecek, bu bağlamda sorumluluğun şartları, kapsamı, tüketicinin hakları, masraflar ve diğer zararlardan sorumluluk ve zamanaşımı konuları üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde, üreticinin TKHK m. 56 uyarınca zorunlu garanti sorumluluğu ele alınacak ve özellikle bu hükmün TKHK m. 11/2 ile ilişkisi konusunda ortaya çıkan sorunlara ve doktrindeki görüşlere işaret edilerek, değerlendirmede bulunulacaktır. Üreticinin ÜGTDK açısından sorumluluğu ise bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Gerek sınırlı ayıp sorumluluğunda gerekse zorunlu garantiden doğan sorumlulukta, ithalatçı üretici ile birlikte müteselsil sorumlu tutulduğundan, çalışma boyunca sadece üreticiden bahsedildiği hallerde, aksi belirtilmedikçe, aynı zamanda ithalatçının da sorumlu olduğu akıld tutulmalıdır.

⁴ Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, Kanun Numarası: 7223, Kabul Tarihi: 05.03.2020, RG. 12.03.2020/31066.

⁵ Hess Hans-Joachim, **Kommentar zum Produktheftpflichtgesetz**, 2. Bası, Paul Haupt Verlag, 1996, Art. 1, N. 29; Öztan Bilge, **İmalatçının Sorumluluğu**, Turhan Kitabevi, 1982, s. 93 vd.; Havutçu Ayşe, **Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 82 vd.; Baysal Başak, **Haksız Fiil Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık 2019, N. 3.135; Atamer Yeşim M. / Kurtulan Güner Gökçe, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözölmüş Müdür?”, **AÜHFD**, C. 70, S. 2, 2021, s. 566; Ünal A ve Kalkan A, “Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler”, **TAAD**, Yıl 11, S. 39, Temmuz 2019, s. 67, 68. Kanişlı Erhan, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 78, S. 3, Aralık 2020, s. 1419; Al Dursun, “7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 15, S. 169, Eylül 2020, s. 1810. Örnek olarak, elektrik aksamında bozukluk bulunan mikrodalga, kanserojen madde içeren oyuncak, ABS (kilitlemeyi önleyen fren sistemi) sensörü hatalı üretilen otomobil, bileşiminde cilt hastalıklarına yol açabilecek kimyasal bulunan saç bakım şampuanı, genetiği değiştirilmiş gıda maddesi gibi ürünlerin vücut bütünlüğüne ya da diğer mallara verdikleri zararlar bu sorumluluğun kapsamına girer. Güncel bir Yargıtay kararından örnek vermek gerekirse, “*Davacılar, davalı tarafından üretilen ve garanti belgesi düzenlenen düdüklü tencerenin 08.11.2011 tarihinde yemek pişirildiği sırada patladığı ve o sırada mutfakta bulunan küçük kızları.....'nun yüzünde, kolunda ve boynunda 2. derece yanıklar meydana geldiğini ileri sürerek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile baba... ve anne... için ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminat ile 1.500,00 TL maddi tazminatın,..... için 15.000,00 TL manevi ve 2.000,00 TL maddi tazminatın, abla... için 5.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsilini talep ve dava etmişlerdir.*” (Y. 3. HD., E. 2020/4192, K. 2020/4648, T. 23.9.2020, www.kazanci.com.tr).

I. ÜRETİCİNİN SINIRLI AYIP SORUMLULUĞU

A. Genel Bakış

TKHK m. 11/2 uyarınca üreticinin (ve ithalatçının), satıcı ile tüketici arasındaki sözleşmenin ayıplı ifasına bağlı olarak belirli seçimlik haklar açısından sınırlı ayıp sorumluluğu bulunmaktadır⁶. Bu sorumluluk, ilgili hükümde, “*ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir. Bu fıkradaki hakların yerine getirilmesi konusunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu noktada, konunun daha sağlam temelde incelenebilmesi için, öncelikle üretici, ithalatçı ve ayıp kavramlarının açıklanması faydalı olacaktır.

Üretici, TKHK m. 3/1 (n)’de, “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal ya da bu malların hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine markasını, unvanını veya herhangi bir ayırt edici işaretini koyarak kendisini üretici olarak gösteren gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde hayli geniş tanımlanır.

İthalatçı ise TKHK m. 3/1 (e)’ye göre, “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere mal veya hizmetleri ya da bu malların hammaddelerini yahut ara mallarını ticari veya mesleki amaçlarla ithal ederek satım, kira, finansal kiralama veya benzeri bir yolla piyasaya süren gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder. Bazı yazarlar, ithalatçı tanımındaki “piyasaya süren gerçek veya tüzel kişi” ibaresinin, ithalatçı ile “satıcı ve sağlayıcı” kavramlarının ayırt edilmesini engelleyecek şekilde yanlış anlaşılmaya yol açabileceği görüşündedir. Onlara göre, buradaki piyasa ibaresi, tüketicilere doğrudan mal veya hizmet sunulan perakende piyasası anlamına geldiğinden, tanımdaki “piyasaya sürme” faaliyeti de, bizzat satıcı veya sağlayıcının faaliyetine gönderme yapar. Bu sebeple, ithalatçının, tüketicilere doğrudan mal veya hizmet sunan değil, satıcı veya sağlayıcıya mal ve hizmet sunan kişi olarak anlaşılması gerekir⁷. Kanaatimizce, yazarların endişesi bir ölçüde yersizdir⁸. Zira tanımdaki “piyasaya sürme” ifadesinin, nihai kullanıcılarla sözleşme yapmak, yani tüketicilere yönelik doğrudan mal veya hizmet sunmak olarak anlaşılma zorunluluğu yoktur. Aşağıda daha ayrıntılı açıklayacağımız üzere, “piyasaya sürme” ifadesini, malın ithalatçının hâkimiyet ve etki alanından çıkması, örneğin toptancıya, tek satıcıya veya perakendeciye teslimi olarak anlamak gerekir. Kısacası Kanun’daki piyasaya sürme kavramı, ürünün perakende piyasası da dâhil, ürünün sürüm ve dağıtım zincirine sokulması şeklinde geniş yorumlanmalıdır. TKHK m. 11/2’deki “*üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra*

⁶ TKHK’nın ayıp sorumluluğuna ilişkin maddeleri satış sözleşmesi terminolojisine göre kaleme almışsa da, burada hatırlanmalıdır ki, tüketici işlemi niteliğinde olan eser sözleşmesi ya da kira sözleşmesindeki ayıplar için de söz konusu maddeler uygulama alanı bulur (Gümüş Mustafa Alper, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1**, Vedat Kitapçılık 2014 s. 104; İnceoğlu M. Murat, “Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı (Makaleler-Tartışmalar)**, Der. Doç. Dr. Murat İnceoğlu, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 154 vd.). Diğer taraftan önemle belirtelim ki, teorik olarak, tüketicinin karşısında haklarını yöneltilebileceği üç kişi bulunsun da, tüketici pratikte çoğu zaman (satıcı dışında veya satıcı ile beraber) ya üreticiye ya da ithalatçıya başvuracaktır. Zira eğer ürün yurt içinde üretilmişse, zaten ithalatçının varlığından söz edilemez. Ürünün yurt dışında üretilip, Türkiye’ye ithal edildiği hallerde ise, tüketici çoğu zaman daha kolay ulaşacağı ithalatçıya dava açmayı tercih edecektir (İnceoğlu, s. 195; Kanışlı, s. 1422 dn. 18).

⁷ Gümüş, **Şerh**, s. 22, 23; Çabri Sezer, **6502 sayılı Kanun’a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Adalet Yayınevi, 2016, s. 31, 32.

⁸ Başka bir gerekçeyle aynı yönde bkz. Erbek Odabaşı Özge, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 624-625.

ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz” hükmü de bu yönde bir yorumu destekler.

Doktrinde genel kabul gören tanıma göre, ayıp, satılarda, satıcının vadettiği niteliklerin bulunmaması ya da (aynı türden diğer şeylerle karşılaştırıldığında) satılanın kullanım amacı bakımından değerini ve sözleşmeye göre beklenen faydayı azaltan ya da kaldıran nitelik eksikliklerinin bulunmasıdır⁹. Bu bağlamda, ayıp, satıcının gerçeğe uygun olmayan nitelik vaadinden (zikir ve vaat edilen nitelik eksikliğinden) veya maldaki lüzumlu (gerekli) nitelik eksikliğinden kaynaklanabilir. Aynı tanıma dayanmakla birlikte, TKHK m. 8’de ayıp daha ayrıntılı kaleme alınmıştır¹⁰: “(1) *Ayıplı mal, tüketicie teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır. (2) Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilir*”¹¹.

⁹ Yavuz Cevdet, **Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, 1. Bası, Beta, 1989, s. 18; Tandoğan Halûk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I/1**, 5. Basıdan 6. Tıpkı Basım, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 163; Eren Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017, s. 100; Özel Çağlar, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 112; Cumalıoğlu Emre, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 20, 21.

¹⁰ Bu düzenleme yapılırken, 1999/44 sayılı AB Direktifi (25.5.1999 tarihli, 1999/44 AT sayılı Tüketiciler Malları Satış Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi) m. 2 esas alınmıştır (Direktif ile ilgili açıklamalar için bkz. Erlüle Fulya, “Tüketim Mallarının Satımı Sözleşmesi ve Bu Mallara İlişkin Olarak Verilen Garantiler Hakkında Yönerge”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, 2004, s. 419 vd.; Demir Mehmet, “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantilere İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”, **AÜHFĐD**, C. 54, S. 3, 2005, s. 26 vd.). Buna rağmen, düzenlemedeki ayıp tanımının belirli açılardan Direktif’teki karşılığı ile tam olarak örtüşmediği görülmektedir (bu konuda ayrıntılı karşılaştırma için bkz. Atamer Yeşim M. / Baş Ece, “Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayrıptan Doğan Sorumluluk”, **İstanbul Barosu Dergisi Tüketici Hakları Ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı**, C. 88/1, 2014, s. 22-27). Belirtmek gerekir ki, yakın bir tarihte, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından tüketici satışlarına ilişkin yeni bir Direktif yayımlanmıştır (20.5.2019 tarihli, 2019/771 AT sayılı Malların Satış Sözleşmelerinin Bazı Yönleri Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi). Bu Direktif’in 23’üncü maddesine göre, 1999/44 sayılı AB Direktifi, 1.1.2022 itibarıyla yürürlükten kalkacaktır. Direktif’in 24’üncü maddesinde de, bu tarihten önce akdedilen sözleşmelere Direktif hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir. Ayıbın kapsamı, Direktif’te sözleşmeye aykırılık kavramı altında 5 ila 9. maddeler arasında düzenlenmiş olup, esas itibarıyla (eski) 1999/44 sayılı AB Direktifi m. 2 ile paralellik arz etmektedir. Yeni Direktif ile ilgili açıklamalar için bkz. Atamer Yeşim M. / Hermidas Semir, “Die neue EU-Richtlinie zum Verbrauchsgüterkauf”, **Aktuelle Juristische Praxis (AJP)**, S. 48, s. 48 vd.

¹¹ TKHK m. 8/3’te ise, malın ifa zamanında teslim edilmemesi, montajının gereği gibi yapılmaması ve montaj talimatının eksik ya da yanlış olması hallerinin ayıplı ifa kabul edileceği belirtilmektedir: “Sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajın satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirilir. Malın montajının tüketici tarafından yapılmasının öngörüldüğü hallerde, montaj talimatındaki yanlışlık veya eksiklik nedeniyle montaj

Üreticinin tüketici sözleşmesinin ayıplı ifasından kaynaklanan sınırlı ayıp sorumluluğu, yalnızca iki seçimlik hak bakımından söz konusudur. Tüketici, ayıplı ifa halinde, satıcıya karşı ücretsiz onarım, bedel indirimi, ayıpsız benzeriyle değiştirme¹² ve sözleşmeden dönme haklarına sahipken; üretici ve ithalatçıya karşı ancak ücretsiz onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarını kullanabilir¹³. Doktrinde bazı yazarlar, 4077 sayılı eski TKHK m. 4/3'teki düzenlemeyle kıyaslandığında, TKHK m. 11/2'nin tüketicinin korunması

hatalı yapılmışsa, sözleşmeye aykırı ifa söz konusu olur". Montajın gereği gibi yapılmaması ve montaj talimatındaki eksiklik/yanlışlığın ayıplı ifa sayılması 1999/44 sayılı AB Direktifi m. 2/5'teki düzenlemeden alınmıştır. Bu noktada, malın tesliminde temerrüt halinin Kanun'a dâhil edilmesinin AB hukuku ile bağdaşmadığı ayrıca not edilmelidir. Ayıp kavramının sınırlarını zorlayan bu düzenleme hakkındaki görüşler için bkz. Atamer / Baş, s. 25, 26; Çabri, s. 177-181; Aydoğdu Murat, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, 2015, s. 133 vd.; Cumaloğlu, s. 23.

¹² Bu hak, TKHK m. 11/1 (ç)'de "*satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme*" şeklinde ifade edilmiştir. Ayıpsız misli ibaresinden hareketle hükmün sözüne sıkı sıkıya bağlı kalındığında, bu hakkın sadece çeşit satışlarında kullanılabilceği, parça satışlarında kullanılamayacağı gibi bir anlam çıkmaktadır. Ancak, doktrindeki hâkim görüş tarafından da haklı olarak işaret edildiği gibi, hükmü hem tüketiciyi koruma amacı hem de TBK m. 227/1 b. 4 ekseninde yorumlayarak, bu hakkın sadece çeşit satış için değil, imkân bulunduğu takdirde parça satışı açısından da kullanılabilceği sonucuna varılmıştır (Gümüş, **Şerh**, s.120, 121; Çabri, s. 260; İnceoğlu, s. 181; Serozan Rona / Baysal Başak / Sanlı Kerem Cem, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, On İki Levha Yayıncılık, 2019, N. 778; karşı görüş için bkz. Aydoğdu, **Tüketici**, s. 173. TBK m. 227/1 b. 4 açısından, eski BK'dan farklı olarak, parça-çeşit ayrımı tartışması sona ermiştir. Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yücedağ Nafıye, **Sözleşmeye Aykırı Mal Tesliminde Yenisiyle Değiştirme Hakkı -TBK ve CISG Uyarınca-**, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 167 vd.). Bu sebeple, biz, makalede "ayıpsız misliyle değiştirme" yerine, hükmün amacını ve kapsamını daha iyi yansıtmaya bakılmadan, TBK m. 227'deki "ayıpsız benzeriyle değiştirme" kavramını kullanmayı tercih ediyoruz (aynı ifadeyi tercih eden yazarlara örnek olarak Çabri, s. 260; bu hakkı "yenisi ile değiştirme" şeklinde ifade eden yazarlar için bkz. Atamer / Baş, s. 37; İnceoğlu, s. 180; Aslan İ. Yılmaz, **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Ekin 2015, s. 195; Yücedağ, s. 167; Birinci Uzun, Tuba, "Garanti Belgesi Uygulaması, Bu Uygulama İle Tüketicilere Sağlanan Koruma ve Karşılaşılan Sorunlar", **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl 5, Sayı 46, Haziran 2010, s. 100).

¹³ Sözleşmeden dönme ve bedel indirimi hakları yenilik doğuran haklardır (Buz Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, 2005, s. 179; Yavuz Cevdet/ Acar Faruk/ Özen Burak, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 16. Baskı, Beta, 2019, s. 88; Gümüş, **Şerh**, s. 109 vd.; Atamer Yeşim M. / İnceoğlu M. Murat, "Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyum Sorunu", İstanbul, 2012, s. 55; Atamer / Baş, s. 35). Buna karşılık, ücretsiz onarım ve malın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesi (TKHK'daki ifadeyle "ayıpsız misli ile değiştirilmesi") seçimlik haklarının niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, bu haklar da yenilik doğuran hak niteliğindedir (Yavuz / Acar / Özen, s. 88; Zevkililer Aydın / Gökyayla K. Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 134; Gümüş, **Şerh**, s. 121; Aslan, **Tüketici**, s. 170). Yargıtay da bu görüştedir (bkz. Y. 13. HD., E. 2008/11013, K. 2009/2410, T. 25.2.2009; Y. 13. HD., E. 2018/2931, K. 2019/10307, T. 22.10.2019; tüketici haklarını terditli kullansa dahi Mahkeme'nin terditli şekilde hüküm kuramayacağı yönünde bkz. Y. 13. HD., E. 2018/489, K. 2019/7685, T. 25.6.2019; Y. 13. HD., E. 2016/27257, K. 2020/2249, T. 17.2.2020, www.kazanci.com.tr). Bizce de üstün tutulması gereken görüşe göre, söz konusu haklar aynen ifa talebinin devamı görünümünde olup, alacak hakkı niteliğindedir (Buz, s. 171, 172; Serozan / Baysal / Sanlı, N. 778; Kahveci Nalan, **Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Adalet Yayınevi, 2014, s. 137; Atamer / İnceoğlu, s. 55; İnceoğlu, s. 191; Atamer / Baş, s. 35; Kapanacı Kadir Berk, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayrıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesen Garanti Taahhütleri**, XII Levha Yayıncılık, 2012, s. 46 vd.; Çabri, s. 224; Erbek Odabaşı, s. 625; Aslan Bayram, **Tüketicinin Onarım Hakkı**, Lykeion, 2018, s. 51, 52).

açısından bir geriye gidiş olduğu görüşündedir¹⁴. Zira eski düzenlemede, üretici ve ithalatçının, tüm seçimlik haklar bakımından satıcı, bayi ve acente ile birlikte müteselsilen sorumluluğu kabul edilmişti¹⁵. Bize göre, yeni düzenleme menfaatler dengesi açısından eskisine nazaran daha yerinde bir düzenlemedir¹⁶.

Tüketici, onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarından birini, müteselsil sorumlulardan (satıcı, üretici ve ithalatçıdan) dilediğine ya da hepsine karşı ileri sürebilir¹⁷. Bu hakların kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan onarım borcu ve ayıpsız benzeriyle değiştirme borcunun yerine getirilmesinden, satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsil sorumlu kılınmıştır. Buna göre, söz gelimi tüketici onarım hakkını satıcıya karşı kullanmış ve fakat satıcı bu borcu hiç ya da gereği gibi ifa edememişse, tüketici dilerse aynı hakkı üretici ve/veya ithalatçıya karşı ileri sürebilir¹⁸. Bu düzenleme ile, her ne kadar tüketici ile aralarında bir sözleşme ilişkisi bulunmasa da, üretici ve ithalatçı, anılan seçimlik hakların borçlusu olarak kabul edilmiş ve tüketiciye bu kişilere karşı “doğrudan talep hakkı” tanınmıştır¹⁹. Kanundaki ayıplı mala ilişkin hükümlere esas teşkil eden 1999/44 sayılı AB Direktifi’nde (ve bunu yakın bir zamanda ilga edecek 2019/771 sayılı AB Direktifi’nde) karşılığı bulunmayan bu sorumluluk²⁰, gerekçede belirtildiği üzere sözleşmenin nispiyeti ilkesinin bir istisnasını

¹⁴ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 115; Aydoğdu Murat, **Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Editörler: Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, 1. Bası, Aristo Yayınevi, 2016, m. 11, s. 315, 316; Aslan, **Tüketici**, s. 193; Ceylan Ebru, “6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Garanti Belgesi ve Satış Sonrası Hizmetlere İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2016, s. 422.

¹⁵ 4077 sayılı eTKHK m. 4/3: “İthalatçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve 10 uncu maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur”.

¹⁶ Aynı görüşte bkz. Atamer / İnceoğlu, s. 69, 70; İnceoğlu, s. 198, 199; Atamer / Baş, s. 53 (“Dolayısıyla tüketicinin, üreticiye karşı dönme yenilik doğuran beyanında bulunarak, satıcıya ödemiş olduğu parayı veya bedelin indirilmesi hakkını kullanarak aradaki farkı kendisinden geri istemesi mümkün olmaz. Zira tüketici üreticiye, ondan geri isteyebileceği bir ödemeye yapmamıştır. Tüketici bu yenilik doğuran haklarını ancak satıcıya karşı kullanabilir”. A.g.m., s. 54’ten naklen); Kapancı, **Satış**, s. 78, 79; Kara İlhan, **Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, Engin Yayınevi, 2015, s. 788; Aslan, **Onarım**, s. 160; Çilci Çiğdem, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Ayıplı Mal Satışı Nedeniyle Müteselsil Sorumluluk**, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 30.

¹⁷ Gümüş, **Şerh**, s. 117; Erbek Odabaşı, s. 631.

¹⁸ Gümüş, **Şerh**, s. 117; İnceoğlu, s. 195; Erbek Odabaşı, s. 631.

¹⁹ Fransız hukuku kaynaklı **doğrudan talep hakkı** (*action directe*), alacaklının, borçludan başka kişilere, âdeta arada bir sözleşme ilişkisi varmış gibi sözleşme hükümlerine göre başvuru hakkı olarak tanımlanmaktadır (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz, s. 200 vd.; Kırcı Çiğdem, **Ürün Sorumluluğu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2007, s. 21 vd.; Kapancı, **Satış**, s. 73 vd.). Konumuz özelinde bakıldığında, bu imkân, tüketicinin, sözleşme konusu malın sürüm ve dağıtım zincirinde yer almakla birlikte sözleşme tarafı olmayan üretici, ithalatçı, toptancı ve diğer ara satıcılara karşı sözleşmesel haklarını ileri sürebilmesi şeklinde görünüm arz eder. TKHK m. 11/2’den anlaşılabilir, Türk kanun koyucusu, doğrudan talep hakkını sadece belirli haklar ve belirli kişiler açısından kabul etmiştir.

²⁰ 1999/44 sayılı AB Direktifi m. 4 ve yeni 2019/771 sayılı AB Direktifi m. 18’de sadece (“*right of redress*” başlığı altında), nihai satıcının, üretim ve tedarik zincirindeki diğer girişimcilere rücu imkânı kaleme alınmıştır. Bu maddelere göre, nihai satıcı, üreticinin, aynı sözleşme zincirindeki ara satıcının veya başka bir aracının fiilinden ya da ihmalinden kaynaklanan sözleşmeye aykırılık sebebiyle tüketiciye karşı sorumlu tutulmuşsa, aynı sözleşme zincirindeki sorumlu ya da sorumlulara rücu edebilecektir. Ancak bu düzenleme, Birliğe üye ülkelerin tüketiciyi daha fazla korumak adına, tüketicinin üreticiye ve ithalatçıya doğrudan başvurabilmesi yönünde iç hukuklarında düzenleme

teşkil etmekte ve kanundan kaynaklanmaktadır. Burada nispiyet ilkesinin aşılmasının gerekçesi olarak, satıcının çoğunlukla malın onarımına ilişkin teknik altyapısının ve bilgisinin olmaması; kaldı ki üreticinin de sadece teknik bilgisi olan elemanların (yetkili servis istasyonlarının) ürüne müdahale etmesini istemesi gibi sebepler öne sürülebilir²¹. Kanaatimizce, kanun koyucunun bu tercihi, AB hukukundaki düzenlemeye kıyasla tüketicinin korunması açısından daha isabetlidir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ara mal veya hammadde üreticisinin ithalatçısının (yani kısmi üreticilerin ve kısmi ithalatçıların) TKHK m. 11/2 çerçevesinde sorumlu olup olmayacağıdır. Zira TKHK m. 3/1 (e) ve (n)'deki ithalatçı ve üretici tanımlarına bakıldığında, ara mal ve hammadde üreticilerinin (ve ithalatçıların) de zikredildiği görülmektedir. Örneğin arıtmalı bir su sebiline motoru, elektrik aksamı veya su tankı gibi bütünleyici parçaları ara mal, sebilen tamamı ise nihai maldır. Acaba tüketici, bozuk çıkan su sebili için ara mal üreticisine de ücretsiz onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi haklarını ileri sürebilir mi?

TKHK m. 11/2'nin lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, hammadde ve ara mal üreticilerinin (ve ithalatçıların) de müteselsil sorumlular arasında yer aldığını söylemek gerekir. Ancak bizce de benimsenmesi gereken görüşe göre, hükmün bu şekilde yorumu, tüketicinin gereğinden çok fazla korunması anlamına geleceğinden kabul edilmemelidir²². Belirtmek gerekir ki, ara mal ve hammadde üreticilerinin nihai malı üreten (nihai) üretici ile birlikte sorumluluk süjesi olarak kabul edilmesi, aslında üreticinin sınırlı ayıp sorumluluğu için değil, hatalı (güvenli olmayan) ürünler nedeniyle zarar görenlere karşı haksız fiil sorumluluğu açısından anlamlıdır. Nitekim gerek üreticinin hatalı ürünlerden sorumluluğuna ilişkin 85/374 sayılı AB Direktifi'nde gerekse bu Direktif'i esas alan ulusal kanunlarda, ara mal ve hammadde üreticisinin (ve ithalatçısının) sorumluluk süjesi olarak kabul edilmesinin altında yatan mantık da, ürün sorumluluğuna sebep olan zararların bütünlük menfaatinin ihlali sonucu ortaya çıkan zararlarla sınırlı olmasıdır²³. Bu bakımdan, ürünün kullanıcıları-

yapmalarına engel teşkil etmemektedir (Erlüle, s. 429; nihai satıcının rücu hakkıyla ilgili ayrıca bkz. Demir, s. 35, 36).

²¹ Atamer / Inceoğlu, s. 50, 51; Atamer / Baş, s. 52; Aslan, **Onarım**, s. 159, 160. Hatta tüketiciye bu yönde bir imkân tanınmaması halinde, tüketicinin sözleşmeden dönme veya ayıpsız benzeri ile değiştirme haklarını kullandığı hallerde, satıcının da malı kendisine temin eden kendisinden önceki tedarikçiye rücu edeceği ve böylece üreticiye kadar uzanabilecek rücu zincirinin masraflı olacağı ve zaman kaybı teşkil edeceği de ileri sürülmektedir. Dolayısıyla tüketiciyi kısa yoldan üreticiye ulaştırmanın bu doğrultuda amaca uygun olduğu yönünde bkz. Yavuz, s. 200, 204; Atamer / Inceoğlu, s.50, 51; Atamer / Baş, s. 52. Kanun'un (m. 11'e ilişkin) gerekçesinde ise, üretici veya ithalatçının sınırlı sorumluluğu şu şekilde ifade edilmiştir: "*Üretici veya ithalatçı ile tüketici arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır. Tüketici, üreticiye veya ithalatçıya karşı bir ödeme yapmadığı için sözleşmeden dönme hakkını kullanarak, satıcıya ödemiş olduğu parayı üretici veya ithalatçıdan geri alması veya bedel indirimi hakkını kullanması mümkün değildir. Tüketici bu haklarını ancak satıcıya karşı kullanabilir. Buna karşılık ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değiştirmenin üreticiden veya ithalatçıdan istenmesi anlamlıdır. Zira elinde yeni mal bulunan veya o malı gereği gibi onaracak olan üretici veya ithalatçıdır. Dolayısıyla bu hallerde, sözleşmelerin nisbiligi ilkesini aşarak tüketicinin doğrudan üreticiye veya ithalatçıya gidebilmesi kabul edilmiştir*".

²² Gümüş, **Şerh**, s. 23, 31; Çabri, s. 32, 67 vd.; Erbek Odabaşı, s. 624. Şüphesiz, uygulamada tüketici çoğu zaman tespiti daha kolay olduğundan, hammadde ve ara mal üreticisi (ya da ithalatçısı) yerine nihai üreticiye (veya ithalatçıya) başvurmayı tercih edecektir (Kanişlı, s. 1427).

²³ Havutçu, **Üretici**, s. 32 vd.; Akçura Karaman Tuba, **Üreticinin Ayıplı Ürününün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu**, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 189 vd.; Kanişlı, s. 1421-1427, 1436.

nın ya da ürünle ilgisi olmayan üçüncü kişilerin kişivarlığına veya mallarına verilen zararlarda sorumluların sayısını artırmak amaca uygundur. Keza Türk hukukunda bu sorumluluğu düzenleyen ÜGTDK açısından da aynı durum söz konusudur²⁴. Buna karşılık, sözleşme tarafları arasındaki edim dengesinin zarar görmesi anlamına gelen ifa menfaatinin ihlalinde, alıcının (tüketicinin) bu şekilde korunmasına ihtiyaç yoktur. Bu ihlalin asıl ve doğal muhatabı, sözleşmenin diğer tarafı olan satıcıdır. Kanun koyucu sadece bazı pratik mülahazalara istinaden sözleşmenin nispiyeti ilkesini yumuşatmayı tercih etmiş ve üreticiyi ayıptan sınırlı olarak sorumlu tutmuştur. Nitekim Kanun'daki ayıp hükümlerine temel teşkil eden 1999/44 sayılı AB Direktifi m. 1/2 (d) bendindeki üretici tanımına bakıldığında da, hammadde ve ara ürün üreticilerinden/ithalatçılarından bahsedilmediği görülür. Aynı tanım, bu Direktif'in halefi olan 2019/771 sayılı AB Direktifi m. 2/4'te de korunmuştur.

Şu halde, menfaatler durumu dikkate alındığında, nihai malın üreticisi ve nihai malın ithalatçısının da satıcı yanında sorumlu tutulması makul bir tercihken, bu alanı ara mal ve hammadde üreticileri ve ithalatçılarıyla genişletmek isabetli bir düşünce değildir. Kaldı ki, aksi bir yorum, üreticinin ve ithalatçının TKHK m. 56 uyarınca zorunlu garanti taahhüdüne tabi mallar için söz konusu olan garanti sorumluluğu ile TKHK m. 11/2'deki ayıptan doğan sınırlı sorumluluğu arasında sorumluluk süljeleri bakımından uyumsuzluk yaratacaktır. Zira TKHK'daki tanımlardan farklı olarak, Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 4'teki üretici ve ithalatçı tanımlarında, ara mal ve hammadde üreticileri ve ithalatçıları kapsam dışında bırakılmıştır. Bu gayet normaldir, zira mantıklı olan, mala ilişkin garanti taahhüdünün kısmi üretici veya kısmi ithalatçı tarafından değil, nihai üretici ya da nihai ithalatçı tarafından verilmesidir. Bu açıklamalar ışığında sonuç olarak, TKHK m. 11/2'deki üretici ve ithalatçı kavramlarını amaca uygun şekilde dar yorumlamak gerekir.

B. Sorumluluğun Şartları ve Kapsamı

Üreticinin (ve ithalatçının) sınırlı ayıp sorumluluğuna başvurulabilmesi için, öncelikle satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğunun doğması gerekir. Şöyle ki, tüketici, sözleşmenin kurulduğu sırada, satış konusu malın ayıplı olduğunu bilmemeli ve bilemeyecek durumda olmalıdır (TKHK m. 10/2)²⁵. Ayrıca, maldaki ayıbın (gerek açık gerekse gizli ayıp olsun) en geç, hasarın tüketiciye geçtiği anda (teslim sırasında) var olması aranır²⁶. Ancak işaret edelim ki, TKHK m. 11/2 c. 3'e göre, "üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz". Aşağıda ayrıca inceleyeceğimiz bu sorumluluktan kurtulma imkânı, üreticinin ve ithalatçının ayıp sorumluluğunun neden "sınırlı" olduğunun bir başka yönden açıklamasıdır. Zira malın piyasaya sürülmesi anı ile tüketiciye teslimi anı arasında oluşan ayıplar için, satıcının sorumluluğu bulursa dahi, üreticinin ve ithalatçının sorumluluğu yoktur.

Diğer taraftan, satıcının da TKHK m. 9/2'deki olguları ispatlayarak, üretici ve ithalatçı ile birlikte yer aldığı sorumlular zincirinden çıkması mümkündür. Şöyle ki, satılan malın üretici ya da ithalatçı tarafından yapılan reklam veya ilanlardaki nitelikleri taşımadığı hallerde, satıcı söz konusu fıkradaki kurtuluş kanıtlarından birine dayanarak ayıp sorumluluğundan kurtulabilir. Bunun için satıcının, "kendisinden kaynaklanmayan reklam yoluyla

²⁴ Her ne kadar ÜGTDK m. 3/1 (g) ve (ğ)'de yer alan üretici ve ithalatçı tanımlarında bu yönde bir açıklık olmasa da, amaçsal ve Direktif'e uygun yorum ilkesi çerçevesinde aynı sonuca ulaşılmaktadır (bu konuda bkz. Atamer / Kurtulan Güner, s. 548; Kanişlı, s. 1426 vd.).

²⁵ Satıcının nitelik vaadinden kaynaklanan bir ayıbın söz konusu olması halinde, artık alıcının ayıbın varlığını bilebilecek durumda olması dikkate alınmaz (TKHK m. 83/1'in atfıyla TBK m. 222/2).

²⁶ Gümüş, Şerh, s. 93; Atamer / Baş, s. 27.

yapılan açıklamalardan haberdar olmadığını ve haberdar olmasının da kendisinden beklenemeyeceğini veya yapılan açıklamanın içeriğinin satış sözleşmesinin akdi anında düzeltilmiş olduğunu veya satış sözleşmesi kurulma kararının bu açıklama ile nedensellik bağı içinde olmadığını” ispatlaması gerekir. Böyle bir durumda, tüketici artık sadece üretici ve/veya ithalatçıya başvurabilecektir²⁷.

Satıcının vaat ettiği niteliklerin malda bulunmaması nedeniyle sorumlu olduğu ihtimallerde, bir an için üreticinin ve ithalatçının da TKHK m. 11/2 uyarınca sorumlu olup olmayacağı sorulabilir. Zira TKHK m. 11/1’de “malın ayıplı olduğunun anlaşılması durumunda” denerek, ayıbın gerçeğe uygun olmayan nitelik vaadinden ve lüzumlu nitelik eksikliğinden kaynaklanması halleri aynı şekilde değerlendirilmiştir. Zaten esas itibarıyla satıcının sorumluluğu dikkate alınarak kaleme alınan bu maddede söz konusu ayırımın yapılmasına da gerek yoktur. Fakat bu ayırım, aynı maddenin 2. fıkrasında düzenlenen üretici ve ithalatçının sorumluluğu açısından önemlidir. Doktrinde, üretici ve ithalatçının sadece lüzumlu nitelik eksikliğinden (dürüstlük kuralına göre malda bulunması gereken nitelik eksikliğinden) sorumlu olup, satıcının zikir ve vaat ettiği niteliğin malda bulunmamasından sorumlu olmayacağı kabul edilmektedir²⁸. Bu görüş bizce de yerindedir. Zira üreticinin (ve ithalatçının) sorumlu tutulmasının altında yatan temel mantık, malın üreticinin hâkimiyet alanında bulunduğu sıradaki ayıplarından, yani malın üretici tarafından kontrol edilebilir nitelik eksikliklerinden onu sorumlu tutmaktır. Nitekim TKHK m. 11/2 c. 3’teki sorumluluktan kurtuluş imkânı da bu mantığa dayanır.

Sorumluluğa başvurabilmek için, söz konusu seçimlik hakların yasal sınırlarına (kullanılma şartlarına) uyulmalıdır. Yani onarımın ya da ayıpsız benzeriyle değiştirmenin objektif olarak mümkün olması ve satıcı, üretici veya ithalatçı açısından orantısız güçlükler doğurmaması gerekir²⁹. Her ne kadar kanunda bu iki hakkın kullanılması, “satıcı” için orantısız güçlük doğurmama şartına bağlanmışsa da, bizce, şayet bu haklar üretici ya da ithalatçıya yöneltilmişse, bu şartın var olup olmadığı bu sefer onlar açısından değerlendirilmelidir. Başka bir deyişle, üretici veya ithalatçı, kendilerine karşı ileri sürülen onarım talebini, onarımın “satıcı” için orantısız güçlük doğurduğu gerekçesiyle reddedemez. Zira sorumluluğun koruma amacı böyle bir savunmanın yapılmasını engeller. Öte yandan, bazı hallerde, kendilerine ileri sürülen hak bakımından orantısız güçlüğü üretici ya da ithalatçı açısından da söz konusu olması ihtimal dâhilindedir. Örneğin satın alınan otomobilin far lambası yanmı-

²⁷ Gümüş, Şerh, s. 94.

²⁸ Atamer / Baş, s. 54; Çabri, s. 254.

²⁹ Maddede, TBK m. 227’nin ifade tarzıyla paralel olarak, ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı için “*imkân varsa*” (TKHK m. 11/1 ç.) ve ücretsiz onarım için “*aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde*” (TKHK m. 11/1 c.) şeklinde sınırlamalar getirilmiş olmakla birlikte, ayrıca 99/44 sayılı AB Direktifi m. 3/3 esas alınarak, iki hakkın da satıcı için “*orantısız güçlük doğurmaması*” yönünde bir sınırlama daha zikredilmiştir. Ancak doktrinde kabul edildiği üzere, sadece ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı için değil, ayrıca onarım hakkı için de hakkın kullanılmasının objektif anlamda mümkün olması gerekir. Bu bakımdan, onarımı imkânsız olan ya da ayıpsız bulunmayan mala ilişkin bu haklar kullanılamaz (Gümüş, Şerh, s. 115 vd.; Atamer / Baş, s. 37, 38). Bununla beraber, söz konusu hakların kullanılması için ayrıca satıcı açısından orantısız güçlük doğurmaması gerektiği de belirtilmiştir. Maddede ücretsiz onarım için öngörülen “*aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde*” şeklindeki sınırlama ise, aslında orantısız güçlük doğurmaması sınırlamasının içinde yer alır. Zira aşırı masraf gerektiren onarım, malı onaracak satıcı için orantısız güçlük doğuran durumlardan birisidir (Gümüş, Şerh, s. 115; Atamer / Baş, s. 39). Orantısızlığın tespitinde hangi kriterlerin dikkate alınacağı, TKHK m.11/3’ün son cümlesinde örnekleyici olarak, “*malın ayıpsız değeri, ayıbın önemi ve diğer seçimlik haklara başvurunun tüketici açısından sorun teşkil edip etmeyeceği*” şeklinde sayılmıştır.

yorsa, üreticiden yenisinin verilmesinin istenmesi, bu ayıbın onarımı daha az maliyetle ve kolaylıkla mümkün olduğundan orantısızlık savunmasıyla karşılaşır³⁰. Bu konuda dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, TKHK m. 11/3'te, onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirilmesinin orantısız güçlük yaratacak olması halinde tüketicinin yalnızca sözleşmeden dönme ya da bedel indirimi hakkını kullanabileceğine işaret edilmesidir. Ancak, burada hükmü şu şekilde amacına uygun olarak yorumlamak gerekir: Onarım talebi ya da ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi talebi orantısız güçlük doğuruyorsa, tüketici, dönme veya bedelde indirim hakları dışında, dilerse orantısız güçlük yaratmayan onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını da kullanabilmelidir³¹. Söz gelimi çalışmayan far lambası nedeniyle otomobilin yenisıyla değişimini talep etmek bu sınırlamaya takılsa da, burada tüketiciye onarımı isteme hakkı vermemenin haklı bir gerekçesi yoktur.

Türk Borçlar Kanunu (TBK)³² m. 227/3'te düzenlenen satıcının ikinci servis şansı, yani satıcının ayıplı çıkan malın ayıpsız benzerini hemen vererek (ve zararın tamamını gidererek) alıcının seçimlik haklarını bloke etme imkânı, doktrindeki hâkim görüşe göre, TKHK m. 83/1'in atfıyla tüketici sözleşmelerine de uygulanır³³. Bu imkândan, üreticinin ve ithalatçının da kendisinden onarım talep eden tüketiciye karşı yararlanabilmesine cevaz vermek gerekir. Nitekim bu imkânın tanınmasının temelinde hakkın kötüye kullanılması yasağı (TMK m. 2/2) yatar.

TKHK m. 11/2 c. 3'te “*Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz*” denilerek, üretici ve ithalatçının sorumluluktan kurtulma imkânı kaleme alınmıştır. Sorumluluktan kurtulma bakımından, piyasaya arz kavramından ne anlaşılması gerektiği bu noktada oldukça önemlidir. Piyasaya arzın tanımını TKHK'da yer almamakla birlikte, 4703 sayılı Ürünler İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun m. 3/(k)'de bu tanım, “*Ürünün, tedarik veya kullanım amacıyla bedelli veya bedelsiz olarak piyasada yer alması için yapılan faaliyeti*” şeklinde yapılmıştır³⁴. ÜGTDK m. 3/(k)'ye göre ise, “*Piyasaya arz: Ürünün piyasada ilk kez bulundurulmasını ifade eder*”. İki tanım da kavramsal ve zamansal netlik sağlamaktan uzak olduğundan, tanımı somutlaştırmak için doktrine başvurmak faydalı olacaktır. Doktrindeki tanıma göre, ürünün piyasaya arzı, ürünün üreticinin

³⁰ Bu ihtimalde aynı hak satıcıya karşı kullanıldığında, onarımın ifası onun için evleviyetle orantısız güçlük doğuracaktır. Ancak yine de, üretici (veya ithalatçı), tüketicinin yönelttiği onarım talebini, satıcı açısından değil, kendisi açısından orantısız güçlük doğurduğu gerekçesiyle reddedebilir.

³¹ İnceoğlu, s. 187; Şenocak Zarife, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 9, Özel Sayı, 2014, s. 35.

³² Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 6098, Kabul Tarihi: 11.1.2011, RG. 04.02.2011/27836.

³³ Gümüş, **Şerh**, s. 122; Çabri, s. 269. Karşıt görüş için bkz. Aslan, **Tüketici**, s. 174. Bu hak birçok yazar tarafından “ikinci servis şansı” adıyla anılmaktadır (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer Yeşim M., **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları**, Beta, 2005, s. 354 vd.; Serozan Rona, “CISG ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları”, **İÜHFİM**, C. LXX, S. 2, 2012, s. 211, 212).

³⁴ 92/59 sayılı AB Genel Ürün Güvenliği Direktifi'ni esas alarak çıkarılan bu Kanun, ürünlere ilişkin teknik düzenlemelerin, standartların hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin çerçeve kanundur (Ürünler İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 4703, Kabul Tarihi: 29.06.2001, RG. 11.07.2001/24459). Ancak hemen hatırlatalım ki, bu Kanun, ÜGTDK'nın 12.03.2021 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte ilga olmuştur (ÜGTDK m 25/1: “29/6/2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünler İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır”).

(veya ithalatçının) iradesi doğrultusunda onun hâkimiyet alanından çıkarak sürüm ve dağıtım zincirine sokulmasıdır. Böylelikle ürün, üreticinin ya da ithalatçının fiili hâkimiyetinden çıkarak başkasının tasarrufuna bırakıldığında piyasaya sunulmuş sayılır³⁵. Dolayısıyla, ürünün piyasaya arzından sonra oluşan ayıplar için, örneğin ürünün kullanım ya da tüketim süresi geçmesine rağmen satılmaya devam edilmesinde olduğu gibi toptancının ya da nihai satıcının deposunda doğan ayıplarda, üreticinin veya ithalatçının bu durumu ispat ederek (karineyi çürüterek) sorumluluktan kurtulması mümkündür³⁶. Hiç şüphesiz, üreticinin veya ithalatçının sorumluluktan kurtulabilmesi için, maldaki ayıbın, malın piyasaya sürülmesinden önce (üretim sürecinde) gizli halde dahi var olmaması gerekir. Bu bakımdan, maldaki gizli ayıbın üretim sürecinden kaynaklanmasına rağmen piyasaya arzdan sonra keşfedildiği durumlarda, üretici veya ithalatçının bu hükme dayanabilme imkânı yoktur³⁷.

Bu noktada, cevaplanması gereken bir diğer soru, TKHK m. 8/3'te satıcının ayıp sorumluluğu kapsamında sayılan, (i) malın kararlaştırılan ifa zamanında teslim edilmemesi, (ii) montaj talimatındaki eksiklikler/yanlışlıklar nedeniyle tüketicinin montajı hatalı yapması ve (iii) malın satıcı ya da onun sorumluluğu altındaki kişiler (ifa yardımcıları) tarafından gereği gibi monte edilmemesi hallerinde, üreticinin zikredilen seçimlik haklar bakımından sorumlu olup olmayacağıdır.

İlk ihtimalden başlarsak, satıcının malı vadesinde teslim etmediği hallerde üreticinin sorumlu olmayacağı açıktır. Zira bu sorun ürünün piyasaya sürülmesinden sonraki döneme ilişkin olduğundan TKHK m. 11/2 c. 3 gereği üreticinin sorumluluğu gündeme gelmez³⁸. Malın montajının tüketici tarafından yapılmasının kararlaştırıldığı ihtimallerde ise, montaj hatası montaj talimatındaki eksiklik veya yanlışlığa dayanıyorsa, bu sorun, ürünün üreticinin hâkimiyet alanında bulunduğu dönemden kaynaklandığından üreticinin sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Diğer bir deyişle, ürün, montaj talimatındaki eksiklik ya da yanlışlık ile birlikte piyasaya sürüldüğünden, tüketici onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarını üreticiye karşı kullanabilir. Son olarak, montajın gereği gibi yapılmadığı durumlarda ise, iki ihtimali baştan birbirinden ayırmak gerekir. Şayet montajın gereği gibi yapılmaması, malın (ürünün) üretim aşamasından kaynaklanan bir ayıba dayanıyorsa, üreticinin sorumluluğuna gidilebileceği açıktır. Burada montajın satıcı ya da onun sorumlulu-

³⁵ Öztan, s. 22; Kırca, **Üretici**, s. 167, 168; Akçura Karaman, s. 342; Atamer / Kurtulan Güner, s. 558; Kanişlı, s. 1444.

³⁶ Atamer / Baş, s. 54; Çabri, s. 254. Önemle vurgulamak gerekir ki, TKHK m. 11/2 c. 3'te aksi ispat edilebilen tüketici lehine bir kanuni karine söz konusudur. Dolayısıyla, satıcının ayıplı ifası halinde, otomatikman üretici ve ithalatçı da söz konusu haklar bakımından satıcı ile birlikte yasal teselsül gereği sorumludur. Üreticinin ve ithalatçının, sorumluluktan kurtulmak için hükümde belirtilen durumu ispat etmesi, yani karineyi çürütmesi gerekir. Ne var ki, Yargıtay'ın bir kararında bu durumun gözden kaçırıldığı yönünde yorumlanabilecek şu ifadelerle rastlanmaktadır: "*Üretici veya ithalatçı, malın kendisi tarafından piyasaya sürülmesinden sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumlu tutulmaz hükmü getirilmiş olup, bu hüküm karşısında Mahkemece davalı... AŞ'nin davalının davaya konu araçta var olduğunu ileri sürdüğü ayıptan sorumlu olup olmadığını kararda tartışılmadığı ve neden sorumlu tutulduğuna dair gerekçe gösterilmediği anlaşılmaktadır. O halde Mahkemece, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında sorumlu olup olmadığı irdelenerek ve gerekçeleri de gösterilmek suretiyle bu davalı hakkında bir karar verilmesi gerekirken, bu değerlendirmeye yapılmaksızın yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.*" (Y. 13. HD., E. 2015/33630, K. 2016/24098, T. 22.12.2016, www.kazanci.com.tr).

³⁷ Gümüş, **Şerh**, s. 117, 118.

³⁸ Hiç kuşkusuz, geç teslim edilen malda üretim aşamasından kaynaklanan bir nitelik eksikliği (ayıp) varsa durum değişir.

ğundaki bir kişi tarafından veyahut özel servisler veya üreticiye bağlı (yetkili) servisler tarafından yapılması arasında bir fark yoktur³⁹. Söz gelimi, parçaları ve rafları zaten ayıplı üretilmiş bir kütüphanenin montajında gerekli tüm çaba sarf edilse de sonuç değişmeyeceğinden, montajın kim tarafından gerçekleştirildiğine bakılmaksızın üreticinin sorumluluğuna gidilebilecektir. Montajın gereği gibi yapılmaması ürünün piyasaya sürülmesinden önceki bir ayıptan kaynaklanmıyorsa, söz gelimi parçalarında herhangi bir ayıp bulunmayan elbise dolabı, montajı yapan servis elemanının özensizliği nedeniyle ayıplı kurulduysa, önceki ihtimaldeki kadar kolay bir çıkarım yapmak zordur. Farz edelim ki, bu montajın üreticiye bağlı (yetkili) servis elemanları tarafından kötü yapılması söz konusuysa, üretici, dolabın piyasaya sürüldüğü sırada herhangi bir ayıbı olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilecek midir?

Kanaatimizce burada, öncelikle servisin kim tarafından verildiğine bakmak gerekir. Eğer montaj, satıcı veya satıcının sorumluluğu altındaki bir kişi tarafından yapılmışsa, söz konusu montaj hatasından dolayı üreticinin sorumluluğuna gidilemez. Montaj hatası, üreticiye bağlı olmayan özel servislerin ayıplı hizmetinden kaynaklanıyorsa, sonuç yine aynıdır. Eğer üreticiye bağlı, yani üretici tarafından kurulan ya da üretici ile anlaşmalı olan (yetkili) servis montajı gereği gibi yapmamışsa, üreticiye bu kurtuluş imkânı, TKHK m. 11/2 c. 3'ün sözüne rağmen tanınmamalıdır. Zira Kanun'un tüketiciyi koruma amacı ve bu sebeple öngörülen üreticinin (ve ithalatçının) sınırlı ayıp sorumluluğu, hükmün bu doğrultuda uygulanmasını zorunlu kılar. Burada hâkim, (i) hükmün özü ile sözünün bağdaşmadığından hareketle, bu yönde bir istisnayı içermeyen hükmü amaca uygun sınırlamaya tabi tutarak örtülü boşluğu doldurabileceği gibi, (ii) üreticinin söz konusu hükmeye dayanarak sorumluluktan kurtulmasını hakkın kötüye kullanıldığı gerekçesiyle de engelleyebilir⁴⁰. Ayrıca, Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 14/1'deki "*Üretici veya ithalatçılar, yetkili servis istasyonlarının ayrı bir tüzel kişiliği olsa dahi, satış sonrası hizmetlerin sağlanmasından ve yürütülmesinden yetkili servis istasyonları ile birlikte müteselsilen sorumludur*" hükmü de bu konuda pekâlâ yol gösterici olabilir.

Üreticinin sınırlı ayıp sorumluluğuna ilişkin üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ücretsiz onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme borcunun, TKHK m. 11/4'te öngörülen süreler içinde yerine getirilmemesinin sorumluluğuna etkisidir. Hükmün şu şekildedir: "*Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azami otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur. Ancak, bu Kanunun 58 inci maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik eki listede yer alan mallara ilişkin, tüketicinin ücretsiz onarım talebi, yönetmelikte belirlenen azami tamir süresi içinde yerine getirilir. Aksi hâlde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakla serbesttir*".

³⁹ Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 4(h)'ye göre, "*Özel servis: Herhangi bir üretici veya ithalatçıya bağlı olmaksızın faaliyette bulunan servis istasyonlarını*"; m. 4(m)'ye göre, "*Yetkili servis istasyonu: Üretici veya ithalatçıların ürettikleri veya ithal ettikleri mallar için; kullanım ömürleri süresince satış sonrası montaj, bakım ve onarım hizmetlerini yürütmek üzere, kendileri tarafından veya aralarındaki sözleşme uyarınca, bu amaçla yetki verilen gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulan ya da kurulmuş bulunan tesisleri*" ifade eder.

⁴⁰ Örtülü boşluk konusunda bkz. Kırca Çiğdem, "Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)", *AÜHFĐ*, C. 50, S. 1, 2001, s. 98 vd.; Akbulut Pakize Ezgi, *Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi ile Daraltılması*, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 100 vd. Hakkın kötüye kullanılması yasağı ile örtülü boşluk arasındaki ilişki konusunda bkz. Kırca, *Örtülü Boşluk*, s. 113, 114; Akbulut, s. 110 vd.

Görüldüğü üzere, ücretsiz onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi haklarının kullanılması halinde, hakkın yöneltildiği kişinin, onarım borcunu ya da değiştirme borcunu TKHK m. 11/4'e göre taşınırlarda azami 30 iş günü içinde, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise 60 iş günü içinde yerine getirmesi gerekir. Bununla birlikte, aynı fıkranın atfı yaptığı TKHK m. 58'e dayanılarak çıkarılan Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği'nin ekinde belirtilen mallar açısından (ki bu malların hepsi taşınır niteliğindedir), azami tamir süresi 20 iş günü olarak belirtilmiştir⁴¹. Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği'nde belirtilen azami tamir süresi, garanti belgesiyle satılma mecburiyeti bulunan mallar için geçerlidir. Bu sebeple, garanti belgesine tabi olmayan taşınır mallar için azami onarım süresi 30 iş günüdür. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, maddede işaret edilen süreler, aynı zamanda tüketicinin bu süre boyunca bekleme zorunluluğunu da ifade etmektedir. Yani onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını kullanan tüketici, kanuni süre içinde kullandığı haktan vazgeçip başka bir seçimlik hakkını kullanamayacaktır⁴². Hiç şüphesiz, bu süre içinde malın onarımının ya da ayıpsız benzeriyle değiştirilmesinin imkânsız olduğu anlaşıldığı takdirde, (TKHK m. 56/3'ten destek alan genişletici yorumla) tüketici, diğer seçimlik haklarına başvurmakta serbesttir.

TKHK m. 11/4'e göre, onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirme borcu, hakkın yöneltildiği üretici, ithalatçı ya da satıcı tarafından söz konusu süreler içinde yerine getirilmezse, "tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir". Bu noktada, acaba tüketici diğer seçimlik haklarını artık herhangi bir sınırlama olmaksızın, üretici ya da ithalatçıya karşı kullanabilecek midir sorusu akla takılmaktadır. Örneğin, tüketici ayıplı çıkan kahve makinesinin onarılmasını ilk olarak satıcıdan istemiş ve fakat satıcı süresinde onarımı gerçekleştirilmemişse, tüketici, normalde (TKHK m. 11/2'ye göre) üretici veya ithalatçıya karşı kullanamayacağı sözleşmeden dönme ya da bedel indirimi haklarını, bu sefer onlara karşı ileri sürebilecek midir?

Hükmün salt lafzından hareketle cevap bulma ihtimali yoktur. Doktrinde ileri sürülen şu görüş bizce de benimsenmelidir. Bu görüşe göre, nasıl ki üretici ve ithalatçı, tüketicinin ilk kez sorumluluğa başvurduğu durumda (ilk aşamada), sadece onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları bakımından satıcıyla birlikte müteselsilen sorumluyorsa, aynı esas, onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme taleplerinin öngörülen süreler içinde yerine

⁴¹ Yönetmelik'in ekinde bazı taşınır için bu süre 45 iş günü olarak belirlenmiştir. Yönetmelik'in 14. maddesinin 4. fıkrası ise şu şekildedir: "Malın garanti süresi içerisinde yetkili servis istasyonuna veya satıcıya tesliminden itibaren arızasının on iş günü içerisinde giderilememesi halinde, üretici veya ithalatçının; malın tamiri tamamlanıncaya kadar, benzer özelliklere sahip başka bir malı tüketicinin kullanımına tahsis etmesi zorunludur. Benzer özelliklere sahip başka bir malın tüketici tarafından istenmemesi halinde üretici veya ithalatçılar bu yükümlülüğünden kurtulur. Buna ilişkin ispat yükümlülüğü üretici veya ithalatçıya aittir". İş günlerinin hesaplanmasında Cumartesi günleri sayılır, Pazar günleri sayılmaz (İnceoğlu, s. 184; Kara, s. 382).

⁴² Nitekim katıldığımız görüşe göre, onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları, aynen ifa talebinin uzantısı niteliğinde olup, yenilik doğuran hak teşkil etmezler. Tüketicinin bu hakları kullandıktan sonra fikir değiştirip başka bir seçimlik hakkını kullanması (*ius variandi*) mümkündür. Ancak kanun koyucu TKHK m. 11/4'te, onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme taleplerinin daha sonra değiştirilebilmesini zikredilen sürelerin geçmesi şartına bağlamıştır (İnceoğlu, s. 192; Atamer / Baş, s. 37, 40; tüm seçimlik hakların yenilik doğuran hak olduğunu belirterek aynı sonuca işaret eden güncel bir karar için bkz. Ankara BAM, 3. HD., E. 2018/1612, K. 2019/637, T. 4.4.2019, www.lexpera.com.tr). Alıcının tüm seçimlik haklarda, sonradan değiştirme -*ius variandi*- hakkı bulunduğu yönünde bkz. Serozan / Baysal / Sanlı, N. 746; Y. 13. HD., E. 2013/30931, K. 2014/16684, T. 29.5.2014, www.kazanci.com.tr

getirilmemesi durumunda (ikinci aşamada) da geçerli olmalıdır⁴³. TKHK m. 11'in gerekçesinde belirtilen, tüketicinin, satıcıya ödediği bedeli aralarında sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici ya da ithalatçıdan dönme ya da bedel indirimi haklarını kullanarak istemesinin mümkün olmadığı yönündeki temel düşünceden ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur. O halde, bu hüküm çerçevesinde gerçekleşecek çeşitli olasılıkları şu şekilde somutlaştırabiliriz:

(i) Garanti belgesine tabi taşınır mal ayıplıdır. Tüketici, onarım hakkını (üreticiye, ithalatçıya ya da satıcıya karşı) kullanır. Onarım borcu "20 iş günü" içinde yerine getirilmez. Bu durumda tüketici, dönme ya da bedel indirimi haklarını sadece satıcıya karşı; ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını ise satıcı, üretici ya da ithalatçıya karşı kullanabilir⁴⁴.

(ii) Garanti belgesine tabi taşınır mal ayıplıdır. Tüketici, ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını (üreticiye, ithalatçıya ya da satıcıya karşı) kullanır. Ayıpsız benzeriyle değiştirme borcu "30 iş günü" içinde yerine getirilmez. Bu durumda tüketici, dönme ya da bedel indirimi haklarını sadece satıcıya karşı; onarım hakkını ise satıcı, üretici ya da ithalatçıya karşı kullanabilir.

(iii) Garanti belgesine tabi olmayan taşınır mal ayıplıdır. Tüketici, onarım hakkını (üreticiye, ithalatçıya ya da satıcıya karşı) kullanır. Onarım borcu "30 iş günü" içinde yerine getirilmez. Bu durumda tüketici, dönme ya da bedel indirimi haklarını sadece satıcıya karşı; ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını ise satıcı, üretici ya da ithalatçıya karşı kullanabilir.

(iv) Garanti belgesine tabi olmayan taşınır mal ayıplıdır. Tüketici, ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını (üreticiye, ithalatçıya ya da satıcıya karşı) kullanır. Ayıpsız benzeriyle değiştirme borcu "30 iş günü" içinde yerine getirilmez. Bu durumda tüketici, dönme ya da bedel indirimi haklarını sadece satıcıya karşı; onarım hakkını ise satıcı, üretici ya da ithalatçıya karşı kullanabilir⁴⁵.

C. Masraflar ve Diğer Zararlardan Sorumluluk

Üreticinin sınırlı ayıp sorumluluğu konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer nokta, seçimlik hakların kullanılmasından kaynaklanan masrafların kimden talep edilebileceğidir. TKHK m. 11/6 gereğince, üreticinin (ve ithalatçının) kendisine karşı ileri sürülen onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarının kullanılması neticesinde ortaya çıkan masraflardan sorumluluğu söz konusudur. Hükümde "*seçimlik haklar nedeniyle ortaya çıkan tüm masraflar, tüketicinin seçtiği hakkı yerine getiren tarafça karşılanır*" denmektedir. Burada dikkat edilirse, TKHK m. 11/2'de zikredilen, onarım borcunun ve ayıpsız benzeriyle değiştirme borcunun ifası konusunda satıcının, üreticinin ve ithalatçının müteselsil sorumluluğundan farklı olarak, hükmün ifadesinden, seçimlik hakkın kullanılmasına bağlı masrafların "sadece seçimlik hakkı yerine getiren kişiden" talep edilebileceği anlamı çıkmaktadır⁴⁶.

⁴³ Atamer / Baş, s. 55, 56; Erbek Odabaşı, s. 633; aksi görüş için bkz. Ceylan, s. 423; Aydoğdu, Şerh, m. 11, s. 267, 272.

⁴⁴ Bu ve ikinci ihtimalde, üreticinin (ve ithalatçının) TKHK m. 56 çerçevesinde zorunlu garantiden kaynaklanan sorumluluğu saklıdır. Bu konu çalışmanın ikinci bölümünde incelenecektir.

⁴⁵ Konut ve tatil amaçlı taşınmazların garanti belgesiyle satışı söz konusu olamayacağından, yukarıdaki olasılıklar bu denli çeşitli olmaz. Bununla birlikte, taşınmazlar için ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı pratikte çoğu zaman "imkân bulunmaması" nedeniyle kullanılamayacaktır. Yine, taşınırlardan farklı olarak, taşınmazlar açısından hem onarım hem de ayıpsız benzeriyle değiştirme talepleri almış iş günlük süreye tabidir.

⁴⁶ Aynı yönde bkz. Gümüş, Şerh, s. 105.

Kanaatimizce, hükmün lafzı TKHK m. 11'in koruma amacıyla uyuşmamaktadır. Şöyle ki, gerekçede de zikredildiği üzere, bu madde ile, onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarının, tüketicinin daha fazla korunabilmesi amacıyla sadece sözleşmenin tarafı olan satıcıya değil, ayrıca sözleşmenin nispiyeti ilkesi aşılarak üreticiye veya ithalatçıya karşı kullanılmasını sağlanmıştır (TKHK m. 11/2). Söz gelimi termostatu bozuk olan kahve makinesinin tamir edilmesi talebini satıcıya karşı kullanan tüketici, eğer satıcı bu talebi yerine getirmezse ya da yerine getiremezse, aynı hakkı diğer müteselsil borçlulardan, yani üreticiden ya da ithalatçıdan veya her ikisinden talep edebilecektir. Bu noktada, TKHK m. 11/6'daki seçimlik hakkın kullanılmasına ilişkin masrafların tazminine ilişkin ifadeye baktığımızda, örneğin noter vasıtasıyla gönderilen ihtarname masrafı, gözden geçirme masrafları veya kahve makinesinin satıcının iş yerine götürülmesi için yapılan ulaşım masraflarının, sadece borcu ifa edene karşı ileri sürülebileceğini görmekteyiz. Şu halde, hükmün salt lafzından hareket edersek, kahve makinesini yenisi ile değiştiren ya da onaran satıcının bu masrafları karşılamayı reddetmesi halinde, bu masrafların üretici ya da ithalatçıdan istenebilmesi mümkün değildir. Çünkü seçimlik hak sadece satıcıya karşı ileri sürülmüş ve yenisi ile değiştirme borcunu da o ifa etmiştir. Ancak açıkça görüleceği üzere, seçimlik haklar açısından tüketicinin tanınan korumanın, masraflar açısından tanınmamasının haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır. Masraflara ilişkin sorumluluk da, tıpkı ücretsiz onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarındaki gibi müteselsil olmalı ve tüketici, masraflara yönelik talebini, seçimlik hakkın kim tarafından yerine getirildiğinden bağımsız olarak, üreticiye, ithalatçıya ve/veya satıcıya karşı ileri sürebilmelidir.

Masrafların kapsamıyla ve bundan kaynaklanan tazminat sorumluluğuyla ilgili olarak, Kanun'un gerekçesinde, "*örneğin, nakliye, posta veya iletişim masrafları gibi. Tüketicinin seçimlik haklarını kullanma sebebiyle hiçbir masrafa katlanmak zorunda bırakılmamalıdır*" denilmektedir. Bu ifadeden hareketle şu sonuçlara varılabilir: Öncelikle, tüketicinin cebinden çıkacak parayı düşünerek seçimlik haklarını kullanmaktan çekinme tehlikesini önlemek adına, Kanun'da masraflar açısından özel bir kusursuz sorumluluk öngörülmüştür⁴⁷. İkinci olarak, bu kusursuz sorumluluk, her türlü ayıp zararları için değil, yalnızca seçimlik hakkın kullanımına bağlı olan, ulaşım, iletişim, noter, işçilik masrafları gibi zarar kalemleri açısından getirilmiştir. Bu zarar kalemleri dışındaki, örneğin maldaki onarıma bağlı değer eksilmesi, onarım süresince söz konusu malın kullanılmaması nedeniyle uğranılan kayıplar, bu sürede başka bir malın kiralanması için yapılan harcamalar bu kapsamda sayılmaz. Diğer bir ifadeyle, bunlar kanun koyucunun "masraflara" ilişkin korumasından yararlanmaz. Bunların tazmini, TKHK m. 11/6'da belirtildiği üzere, TBK hükümlerine göre talep edilecektir⁴⁸. Bu bağlamda, tüketici, her seçimlik hak ile birlikte tazminat isteyebileceği gibi, tek başına da tazminat talep edebilir. Tüketicinin sözleşmeden dönme hakkıyla birlikte talep

⁴⁷ Havutçu Ayşe, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal ve Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden)", **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Cilt 2, TBB Yayınları**, 2016, s. 102. Masraflar konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Arbek Ömer, **Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi**, Yetkin Yayınları, 2005, s. 204 vd.; Atamer / Baş, s. 41, 42.

⁴⁸ Havutçu, **Üretici**, s. 37; Havutçu, **Ayıp**, s. 102 vd. Bütünlük menfaatinin ihlalden doğan, yani sözleşme konusu şey dışındaki mallara veya kişivarlığına gelen zararlar da aynı şekilde TBK hükümlerine göre tazmin edilir (A.g.m., s. 107; Aydoğdu, **Şerh**, m. 11, s. 300, 301; Çabri, s. 260, 268; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 175; Atamer / Baş, s. 49). Manevi zararların tazmini için de aynı durum geçerlidir (Çabri, s. 271; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 177).

ettiği tazminata TBK m. 229/1 b. 3 ve TBK m. 229/2; diğer seçimlik haklarla beraber talep ettiği tazminata (TBK m. 227/2 uyarınca) TBK m. 112 hükmü uygulanır⁴⁹.

“Masraflar” dışındaki zararlara, yani TBK hükümlerine göre tazmini istenecek zararlara ilişkin aydınlatılması gereken bir diğer husus şudur: Acaba tüketici, onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarını kullandığı takdirde, onun bu haklarla birlikte veya tek başına isteyebileceği tazminat açısından da üretici ve ithalatçının satıcı ile birlikte müteselsilen sorumluluğu bulunmakta mıdır? Termostatı bozulan kahve makinesinin tamirini üreticiden isteyen tüketici, aynı zamanda onarım sonucu oluşan değer eksikliği ya da makine onarımdayken benzeri bir makine için ödediği kira bedelini üreticiden ya da ithalatçıdan isteyebilir mi? Benzer şekilde, termostatı bozuk olduğundan cam demliği patlayan makinenin yenisiyle değiştirilmesini isteyen tüketici, patlamadan dolayı yaralanmışsa, bedensel zararlarının tazmini talebini TKHK m. 11/6 çerçevesinde üretici veya ithalatçıya karşı ileri sürebilir mi?

Bu noktada, iki ihtimali en başından birbirinden ayırmak gerekir. Eğer tüketici sözleşmeden dönme ya da bedel indirimi haklarını kullandıysa, zaten bu haklar sadece satıcıya karşı ileri sürülebileceğinden, karanlıkta kalan bir durum yoktur. Tüketici, gerek bu seçimlik haklar gerekse bunlarla birlikte talep edilecek tazminat için üreticiye ya da ithalatçıya başvuramaz. O halde, cevaplanması gereken soru, tüketicinin onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarından birini kullandığı durumlara inhisar eder. Zira üreticinin ve ithalatçının kanundan doğan sorumluluğu bu haklara ilişkindir.

Doktrindeki bir görüşe göre, üretici ve ithalatçının tazminat açısından da müteselsil sorumluluğu söz konusudur⁵⁰. Yani tüketici onarım hakkını ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını müteselsil sorumlulardan hangisine karşı ileri sürmüş olursa olsun, diğer sorumluların da tüketicinin ayıplı ifa nedeniyle uğradığı zararlar açısından müteselsilen sorumluluğu söz konusudur. Buna karşılık, bizce üstün tutulması gereken diğer görüş ise, bu haklarla birlikte ya da ayrı olarak talep edilecek tazminat, (TBK m. 112 çerçevesinde) sözleşmesel sorumluluğa dayandığından üretici veya ithalatçının sorumluluğuna gidilemez⁵¹. Zira ayıplı ifa nedeniyle istenen tazminat, sözleşmeye aykırılıktan (kötü ifadan)

⁴⁹ Gümüş, **Şerh**, s. 104; Aydoğdu, **Şerh**, m. 11, s. 301; Çabri, s. 270; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 176; Havutçu, **Ayıp**, s. 109. Eser sözleşmesi türünde bir tüketici işlemi söz konusuysa, (TBK m. 475/2 uyarınca) TBK m. 112 uygulanır.

⁵⁰ Gümüş, **Şerh**, s. 105; Aydoğdu, **Şerh**, m. 11, s. 320; Aslan, **Tüketici**, s. 211. *İnceoğlu* da büyük ölçüde bu görüşe katılmaktadır. Fakat yazarı diğerlerinden ayıran nokta, satıcı, üretici ve ithalatçının müteselsil sorumluluğunu, kural olarak tüketicinin bütün seçimlik hakları bakımından kabul etmesidir. Buna göre, bedelde indirim hakkını satıcıya karşı kullanan tüketici, zararının tazminini satıcı, üretici ve ithalatçıdan müteselsilen talep edebilecektir. Ancak yazar, dönme hakkı bakımından ayrık bir sonuca varmaktadır. Yazar, dönme sonucu talep edilecek tazminat taleplerinin doğrudan satış sözleşmesinden kaynaklandığı gerekçesiyle, bu zararlardan sadece satıcının sorumlu olacağı düşüncesindedir (İnceoğlu, s. 198). Yargıtay, konuyla ilgili bir kararında, davacı tüketicinin, ayıplı çıkan otomobilin serviste geçen onarımı süresince başka bir araç kiralama için ödediği kira bedelini tazminat olarak davalı ithalatçı firmadan talep edilebileceğine hükmetmiştir. Ancak kararda, söz konusu onarım hakkının ayıp sorumluluğunu düzenleyen TKHK m. 11'e mi, yoksa garanti sorumluluğunu düzenleyen TKHK m. 56'ya mı dayandığı hususuna değinilmemiştir (Y. 19. HD., E. 2018/2890, K. 2020/39, T. 23.1.2020, www.kazanci.com.tr).

⁵¹ Hiç kuşkusuz, ayıplı mal nedeniyle kişivarlığı ya da malları zarara uğrayan tüketicinin, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) m. 6 uyarınca üreticinin (ve ithalatçının) kusursuz sorumluluğuna başvurabilmesi mümkündür. Söz gelimi, termostatı bozuk kahve makinesinin patlaması nedeniyle yaralanan ya da eşyaları zarar gören tüketici bu Kanun'a dayanarak üreticiden ürün sorumluluğu tazminatı talep edebilir. Üreticinin bu kapsamdaki sorumluluğu, piyasaya sürdüğü hatalı (Kanun'undaki ifadeyle “uygun olmayan”) ürünlerin yol açtığı zararlardan kaynaklanmakta

kaynaklanır ve fakat üretici ya da ithalatçı ile tüketici arasında bir sözleşme ilişkisi yoktur⁵². Bu görüşü destekleyen başka bir argüman da şudur: TKHK m. 11/2’de, müteselsil sorumluluğun sadece onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları bakımından, yani “seçimlik haklar” açısından söz konusu olduğu belirtilmiştir. Oysa tazminat talep etme bir seçimlik hak değildir. Ayrıca hükmün amacı da, menfaatler dengesine uygun olarak, üretici ve ithalatçının ayıba ilişkin sorumluluğunu söz konusu seçimlik haklarla sınırlı tutmaktır. Şu halde, gerek seçimlik haklarla birlikte gerekse tek başına kullanılсын, tazminat talebinin tek muhatabının sözleşmenin tarafı olan satıcı olduğu kabul edilmelidir.

D. Zamaşıımı

Üreticinin satıcının ayıplı ifasına bağlı olan sınırlı ayıp sorumluluğu, TKHK m. 12/1 uyarınca (taşınır) malın tüketiciye tesliminden itibaren 2 yıllık zamaşıımı süresine tabidir⁵³. Şayet malın tüketiciye ayıplı tesliminde satıcının ağır kusuru (kastı veya ağır ihmali) varsa, doktrindeki hâkim görüş, burada TBK m. 231/2’yle örtüşecek şekilde yorum yapılması ve buna bağlı olarak, sorumluluğa TBK m. 146 uyarınca 10 yıllık zamaşıımı süresinin uygulanması gerektiği yönündedir⁵⁴. *Gümüş*’e göre, buradaki 10 yıllık süre, ağır kusurlu satıcıya rağmen, kendisi ağır kusurlu olmayan üretici ve ithalatçı için de uygulanmalıdır. Zira Kanun’da üretici ve ithalatçı için öngörülen müteselsil sorumluluk teminat amaçlı bir sorumluluktur. Bu argümanın doğal sonucu olarak, yazara göre, üretici veya ithalatçı ağır kusurluysen satıcının ağır kusurlu olmadığı ihtimallerde ise, üretici ve ithalatçıya karşı ileri sürülen talepler 10 yıllık zamaşıımına değil, 2 yıllık zamaşıımına tabi olacaktır⁵⁵. Buna karşılık, *İnceoğlu*, böyle bir ayırım yapmanın haklı bir gerekçesi bulunmadığından hareketle, ister satıcı, ister üretici ya da isterse ithalatçı ağır kusurlu olsun, her hâlikârda tüm sorumlular bakımından 10 yıllık zamaşıımının uygulanması gerektiği düşüncesindedir⁵⁶.

Fikrimizce *Gümüş*’ün görüşünün takip edilmesi daha isabetli olacaktır. Zira üreticinin ve ithalatçının sınırlı ayıp sorumluluğu, esas itibariyle satıcı ile tüketici arasındaki söz-

---

olup, haksız fiil temeline dayanır. Zarar görenin tazminat talep edebilmesi için, üründeki (maldaki) hatayı, zararı ve hata ile zarar arasındaki uygun nedensellik bağıını ispat etmesi gerekir. Üreticinin aynı zamanda satıcı olduğu hallerde, tüketici dilerse TKHK m. 11/6’ya dayalı sözleşmesel sorumluluğa, dilerse ÜGTDK m. 6 çerçevesinde sözleşme dışı sorumluluğa başvurabilir (bu yönde ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer / Kurtulan Güner, s. 547 vd.; Kanışlı, s. 1421 vd.; Baysal, N. 3.125 vd.).

⁵² Havuçtu, *Ayıp*, s. 107, 108.

⁵³ Zamaşıımı, üretici için de malın satıcı tarafından tüketiciye teslimi anından itibaren işlemeye başlar (Atamer / Baş, s. 60). TKHK m. 3/(h)’deki “mal” tanımı ile TKHK m. 3/(n)’deki “üretici” tanımı birlikte okunduğunda, pratikte pek rastlanmayacak olsa bile, konut veya tatil amaçlı taşınmazlar açısından da üreticinin sınırlı ayıp sorumluluğunun gündeme gelebileceği söylenebilir. Örneğin kirişleri ya da kolonları sağlam olmayan, düşük şiddetli bir depreme dahi dayanamayacak nitelikte inşa edilen bir yapının yüklenicisi, üretici sıfatıyla ve satıcı ile birlikte, onarım hakkı ve (ihtimali düşük de olsa) ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı bakımından tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu olacaktır. Ayıplı konut veya tatil amaçlı taşınmazlar için zamaşıımı süresi ise, bunların tüketiciye tesliminden itibaren 5 yıldır (TKHK m. 12 c. 2).

⁵⁴ *Gümüş*, *Şerh*, s. 128; *İnceoğlu*, s. 201; Atamer / Baş, s. 59; Kara Doğan, *Satış Sözleşmesi Çerçevesinde Ayrıptan Sorumlulukta Zamaşıımı ve Ayrıptan Doğan Def’i Hakları*, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 442, 443. Y. HGK., E. 2017/13-650, K. 2020/301, T. 12.3.2020 (www.ictihatbulteni.com); Y. HGK., E. 2013/19-1696, K. 2015/1109, T. 27.3.2015 (www.kazanci.com.tr).

⁵⁵ *Gümüş*, *Şerh*, s. 129, 130.

⁵⁶ *İnceoğlu*, s. 203.

leşmeye ve satıcının ayıplı ifasına bağlı bir sorumluluktur. Dolayısıyla, satıcının ağır kusuru halinde, 10 yıllık zamanaşımı süresi, kendisinde ağır kusur bulunmayan üretici veya ithalatçıya karşı ileri sürülecek onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme talepleri için de uygulanmalıdır. Buna paralel olarak, satıcının ağır kusurlu olmadığı durumlarda, üretici veya ithalatçı ağır kusurlu olsa dahi bunlara karşı ileri sürülen haklar da 2 yıllık zamanaşımına tabi olmalıdır. Özetle, bütün sorumlular bakımından aynı zamanaşımı süresi söz konusu olmalı ve bu sürenin ne kadar olacağı konusunda ise, “satıcı açısından” uygulanacak süre belirleyici olmalıdır⁵⁷.

II. ÜRETİCİNİN ZORUNLU GARANTİ SORUMLULUĞU

A. Kavramsal Çerçeve ve TKHK m. 56'nın İçeriği

TKHK m. 11/2'deki sınırlı ayıp sorumluluğunun yanısıra, üreticinin (ve ithalatçının), TKHK m. 56 çerçevesinde garanti belgesine tabi mallar bakımından garanti sözleşmesinden doğan sorumluluğu da bulunmaktadır⁵⁸. Belirtmek gerekir ki, TKHK m. 11/2'deki sınırlı ayıp sorumluluğunun doğması için, ayıplı malın garanti belgesi ile satılma zorunluluğuna tabi bir mal olması gerekmez. TKHK m. 3/1 (h) bendindeki “mal” tanımını karşılayan herhangi bir malın ayıplı olması bu sorumluluk için yeterlidir. Oysa TKHK m. 56 ve buna dayanılarak çıkarılan 2014 tarihli Garanti Belgesi Yönetmeliği (Yönetmelik) uyarınca, üreticinin garantiden doğan sorumluluğunun doğması ve tüketicinin bu garantiden kaynaklanan haklarını kullanabilmesi için, ayıplı malın Yönetmelik'in ekindeki listeye dâhil olması aranır (Yönetmelik m. 2).

Garanti süresi malın teslimi anından itibaren asgari iki yıldır⁵⁹. Ancak nitelikleri gereği bazı mallar için, garanti süresinin farklı ölçü birimleriyle belirlenmesi de mümkündür (TKHK m. 56/2, Yönetmelik m. 6/1). Ancak her hâlükârda, hangi ölçü birimi önce tamamlanırsa o dikkate alınır ve garanti süresi sona erer. Örneğin otomobiller için ayrıca 80.000

⁵⁷ Yargıtay'ın şu kararı, açık olmamakla birlikte bu yönde yorumlanmaya elverişlidir: “*Ne var ki söz konusu cihaz garanti süresinin dolmasının akabinde arızalanmış ve bu arıza sebebiyle kullanılamaz hâle gelmiştir. Davacı, onarım talep ettiğinde garanti süresinin dolduğu belirtilerek neredeyse yeni bir televizyon alabileceği miktarda tamir ücreti istenmesi üzerine eldeki davayı açmak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Yapılan yargılamada, televizyonun anakartında meydana gelen ve görüntü vermemesine sebep olan arızanın üretimden kaynaklı gizli ayıp mahiyetinde olduğu, zamana bağlı olarak ortaya çıktığı ve kullanıcı hatasının bulunmadığı bilirkişi tarafından tespit edilmiştir. Bir elektronik cihazın anakartının onun asli fonksiyonlarını yerine getirmesini sağladığı genel hayat tecrübesiyle de malumdur. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde satın alınan maldaki üretimden kaynaklı ayıbın ağır kusurla tüketiciden gizlendiğinin kabulü gerekir. Bu hâlde üretici yanında satıcı da tüketicinin seçimlik haklarından sorumlu tutulmalıdır.*” (Y. HGK., E. 2017/13-650, K. 2020/301, T. 12.3.2020, www.kazanci.com.tr).

⁵⁸ TKHK m. 56/1: “*Üretici ve ithalatçılar, tüketicilere yönelik üretilen veya ithal edilen mallar için içeriği yönetmelikle belirlenen bir garanti belgesi düzenlemek zorundadır. Bu belgenin tekemmül ettirilerek tüketicilere verilmesi sorumluluğu satıcıya aittir.*”

⁵⁹ Yönetmelik m. 6/3: “*Malın arızalanması durumunda, tamirde geçen süre garanti süresine eklenir.*” Garanti süresinin zamanaşımı süresine etkisi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kapancı, **Satış**, s. 171 vd.; Malsch Christina, **Die Herstellergarantie im Schuld-, Kartell- und Wettbewerbsrecht**, Mannheim 2004 (https://madoc.bib.uni-mannheim.de/873/1/Malsch_Dissertation.pdf), s. 76 vd.; Kara, **Ayıp**, s. 324 vd.; Türkmen Ahmet, “Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”, **DEÜHFD**, C.16, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, Özel Sayı, C. III, 2015, s. 3421 vd.

km veya yazıcılar için 30.000 baskıya kadar şekilde garanti süresi konabilir⁶⁰. TKHK m. 56'da düzenlenen zorunlu garanti dışında, üreticinin, Kanun'da zorunlu garanti ve sınırlı ayıp sorumluluğu çerçevesinde tanınan haklara ilave olarak, “*değişim, onarım, bakım, bedel iadesi ve benzeri hususlarda*” tüketicie ihtiyari garanti vermesi de mümkündür (TKHK m. 57)⁶¹.

Zorunlu garanti çerçevesinde, üretici (veya ithalatçı) ile tüketici arasında asgari içeriği Kanun ve Yönetmelik ile belirlenen bir garanti sözleşmesi kurulur⁶². Üreticinin zorunlu garanti taahhüdüne dayanan bu sözleşme ilişkisi, satıcı ile tüketici arasındaki satış sözleşmesinin kurulmasıyla doğmakla birlikte⁶³, bu sözleşmeden ayrı bir borç ilişkisi teşkil eder⁶⁴. Bu ilişkiyi somutlaştıran garanti belgesini doldurarak tüketicie teslim etmesi gereken ise satıcıdır (TKHK m. 56/1). Hemen belirtelim ki, garanti belgesi, üreticinin (veya ithalatçının) garanti taahhüdünü somutlaştıran bir belgeden ibaret olup, bu taahhüdün geçerlilik şartı değildir. Zira zorunlu garanti kanuna dayanır ve garanti belgesi düzenlensin düzenlenmesin, satıcı ile tüketici arasında Yönetmelik'in ekinde sayılan herhangi bir mala ilişkin sözleşmenin kurulmasıyla kanun gereği doğar. Şu halde, garanti belgesinin iki fonksiyonu vardır. Birincisi, tüketicinin, garantili malı hangi satıcıdan ne zaman satın aldığı konusunda ispat

⁶⁰ TKHK m. 56'nın gerekçesinde bu durum, “*Örneğin, fotokopi makinelerinde çekim adedi, otomobillerde katedilen kilometre, otomobil lastiklerinde ise dış derinliği gibi. Bunlardan hangisi önce dolarsa garanti süresinin sona erdiği kabul edilmektedir*” şeklinde ifade edilir.

⁶¹ TKHK m. 57/1: “*İhtiyari garanti, tüketicinin yasal hakları saklı kalmak kaydıyla mal veya hizmetle ilgili; değişim, onarım, bakım, bedel iadesi ve benzeri hususlarda satıcı, sağlayıcı, üretici veya ithalatçı tarafından verilen ilave taahhüdü ifade eder*”. İhtiyari garanti konusunda bkz. Çabri, s. 922 vd.; Kapancı, **Satış**, s. 226-228; Akkanat Öztürk Elif Beyza, **Tüketici Satımında Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği**, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 85 vd.; Arbek, s. 138, 139; Ceylan, s. 426 vd.

⁶² Gümü, **Şerh**, s. 119; Çabri, s. 913 vd.; Erberk Odabaşı, s. 660, 661. Garanti taahhüdünün asgari içeriği, Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin “*Garanti belgesinde bulunması zorunlu bilgiler*” başlıklı 7. maddesinde sayılmıştır. Öte yandan, üreticinin yasal bir zorunluluk ile garanti sorumluluğuna tabi tutulması, 2019/771 sayılı AB Direktifi'nde söz konusu olmayıp, burada üretici, ithalatçı ya da satıcının, satış sözleşmesinden bağımsız olarak garanti taahhüdünde bulunması ihtiyari şekilde düzenlenmiştir. Keza bu Direktif'in selefi olan 1999/44 sayılı AB Direktifi m. 6 da aynı kapsamdadır. 2019/771 sayılı AB Direktifi m. 2/12'ye göre; “*Ticari garanti, satıcının yasal ayıba karşı tekeffül sorumluluğuna ek olarak, satıcı ya da üretici (garanti veren) tarafından tüketicie verilen, malların garanti belgesinde ya da sözleşmenin kuruluşu sırasında veya ondan önce yayınlanmış ilgili reklamda belirtilen özellikleri ya da sözleşmeye uygunlukla ilgili olmayan başka gerekleri karşılamaması halinde, ödenen bedelin iadesi, malların onarımı, bakımı ya da diğer herhangi bir imkânı sağlayacağı konusundaki taahhüdü ifade eder*”. 2019/771 sayılı AB Direktifi'ne göre, üretici, m. 17/2'de öngörülen tüketicilerin yanıltılmasını önlemeye yönelik kurallar ile garanti taahhüdünün asgari içeriğine ilişkin kurallara uymak kaydıyla, garanti kapsamını belirlemede serbesttir.

⁶³ Gümü, **Şerh**, s. 119; Kapancı, **Satış**, s. 143, 144; Schwizer Angelo, **Herstellergarantien in Konsumentenverhaeltnissen**, Dike Verlag AG, 2016, N. 17; Kahveci, s. 152; Erberk Odabaşı, s. 660 (yazar, garanti ilişkisinin esas olarak malın tüketicie teslim edilmesiyle doğacağı görüşündedir. Bize göre, garanti ilişkisinin, malın tüketicie teslimi ile geriye etkili olarak sözleşmenin kurulduğu andan itibaren hüküm ifade edeceğine kabul etmek daha doğru olacaktır). Üretici ile tüketici arasındaki zorunlu garanti ilişkisinin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar için bkz. Erberk Odabaşı, s. 656 vd.; iradi garanti taahhütlerinin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar için bkz. Schwizer, N. 33 vd.

⁶⁴ Früh Sibylle, **Die Rechtliche Bedeutung des Garantiescheins beim Kauf von Konsumgütern**, Zürich, 1982, s. 4, 46; Lips Michael, **Die Kaufrechtliche Garantie Unter besonderer Berücksichtigung der Pflicht zum Bezug von Original-Ersatzteilen und Wiederverwertung von Ersatzteilen**, Zürich Schulthess, 2002, s. 11; Malsch, s. 65.

aracı olmasıdır⁶⁵. İkincisi de, tüketicinin sahip olduğu hakları öğrenmesine yarayan bilgilendirme fonksiyonudur. Nitekim Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 4/1 (c)'ye göre; “*Garanti belgesi: Üretici ve ithalatçılar tarafından, tüketiciye yönelik üretilen, ithal edilen veya satılan mallar için düzenlenen ve tüketicinin sahip olduğu hakları gösteren belgeyi*” ifade eder. Öte yandan, garanti belgesinin düzenlenmemiş ya da düzenlenmesine karşın satıcı tarafından tüketiciye verilmemiş olması, yükümlülüğe aykırı davranan üretici, ithalatçı veya satıcının TKHK m. 77/6 uyarınca idari para cezasına çarptırılmasına neden olacaktır.

Zorunlu garanti çerçevesinde üretici, tüketicinin satın aldığı malda garanti süresince meydana gelen ayıplara karşı, Kanun (ve Yönetmelik) tarafından tüketiciye tanınan hakları yerine getireceğini taahhüt eder. Bu noktada önemle belirtelim ki, tüketicinin garantiden kaynaklanan hakları, satıcı ile arasındaki satış sözleşmesinin ayıplı ifasında kaynaklanan haklarını etkilemez. Bu bakımdan, garanti belgesiyle satılan bir mal ayıplı çıktığı takdirde, tüketicinin ayıptan doğan ve zorunlu garantiden doğan yarışan hakları vardır. Tüketici için, biri ayıptan, diğeri zorunlu garantiden doğan iki farklı hukuki ilişki söz konusudur⁶⁶. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır, ancak şimdiden kısaca belirtelim ki, kanun koyucu bu iki hukuki ilişkiyi gereksiz yere ve birçok yorum güçlüğüne sebep olacak şekilde birbirine bağlamıştır.

Garanti sözleşmesinde garanti veren, belirli bir ekonomik risk gerçekleştiği takdirde garanti alanın uğrayacağı zararı karşılama borcu altına girer⁶⁷. Şahsi teminat sözleşmesi niteliğinde olan ve isimsiz sözleşme kategorisinde yer alan garanti sözleşmesi, garanti alanın borç ilişkisine girdiği üçüncü bir kişinin edimi yerine getirmemesinden ya da garanti alanın belirli bir davranışa girişmesinden kaynaklanan zarar tehlikesini, garanti verenin bağımsız bir taahhütle üzerine aldığı sözleşmedir⁶⁸. Bu tanıma paralel şekilde, doktrine göre bağımsız garanti sözleşmeleri, üstlenilen riskin özelliğine göre ikiye ayrılır. Garanti verenin, üçüncü bir kişi (borçlu) ile garanti alan arasındaki sözleşmede yer alan edimin üçüncü kişi tarafından ifa edilmemesinden sorumlu olmayı üstlenmesi, teminat (kefalet benzeri) amaçlı

⁶⁵ Akkanat Öztürk, s. 71, 72; Havutçu, **Üretici**, s. 42 dn. 55; Kahveci, s. 150. Ayrıca belirtmek gerekir ki, garanti belgesi kıymetli evrak niteliğini haiz değildir (Früh, s. 137 vd.; Lips, s. 26 vd.; Schwizer, N. 138).

⁶⁶ Havutçu, **Üretici**, s. 44; Früh, s. 131; Lips, s. 53; Serozan / Baysal / Sanlı, N. 717; Atamer / İnceoğlu, s. 53; İnceoğlu, 223; Kapancı, **Satış**, s. 224; Kahveci, s. 152, 153; Erbek Odabaşı, s. 665; Türkmen, s. 3440, 3441.

⁶⁷ Tandoğan Halûk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 855; Reisoğlu Seza, **Garanti Mukavelesi**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963, s. 9; Lips, s. 22; Malsch, s. 35; Develioğlu Hüseyin Murat, **Kefalet Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler Işığında Bağımsız Garanti Sözleşmeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 294 vd.; Kapancı, **Satış**, s. 109; Emmenegger Susan, “Garantie, Schuldbeitritt und Bürgschaft – vom bundesrechtlichen Umgang mit gesetzgeberischen Inkohärenzen”, **ZBJV 145/2009**, s. 563; Akkanat Öztürk, s. 17; Canbolat Ferhat / Topuz Seçkin, “Kefalet ile Garanti Ayırımının Önemi ve Ayırımında Uygulanacak Kistaslar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 78, 2008, s. 56, 57; Turan Gamze, “Garanti ve Kefalet Sözleşmeleri Arasındaki Farklar ve Banka Kredi Kartı Sözleşmelerindeki Şahsi Teminatın Niteliği”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 66, 2006, s. 28, 29; Atasoy Kemal, “Garanti Sözleşmesinin Türleri, Hukuki Özellikleri ve Sonuçları”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5**, S. 1, Ocak 2019, s. 125; Göçer Ahmet Alpaslan, **Garanti Belgeleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013, s. 5.

⁶⁸ Tandoğan, **C. II**, s. 809; Yavuz / Acar / Özen, s. 841, 842; Gümüş Mustafa Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II**, 3, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 501; Develioğlu, s. 34; Kapancı, **Satış**, s. 115; Kahraman Zafer, **Saf Garanti Taahhütleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 16, 17; Kapancı Kadir Berk, “Satıcının Satış Konusuyla İlgili Olarak Verdiği (Saf) Garanti Taahhütleri”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6**, S. 2, 2015, s. 330, 331; Canbolat / Topuz, s. 54.

garanti sözleşmesini ifade eder⁶⁹. Diğer garanti sözleşmesi türü ise, saf (yönelmeyi amaçlayan) garanti sözleşmesi olup, burada garanti veren, garanti alanı belirli bir davranışa yönlendirmek amacıyla, söz konusu davranıştan o kişi için doğacak tehlikeleri üzerine alır⁷⁰. Hangi tür olursa olsun, garanti verenin, ekonomik riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararı tazmin etme borcu, garanti alanın ifa menfaatini karşılamayı amaçlar. Burada garanti verenin olumlu zararı karşılama borcu, kusurdan bağımsız sonuç sorumluluğuna dayanır⁷¹. Garanti alanın zararının aynen ya da nakden karşılanabilmesi mümkündür. Bu konuda evvela taraflar arasındaki garanti sözleşmesine bakılır⁷².

Üretici ile tüketici arasındaki zorunlu garantiye dayanan ilişki, bu ayırmda saf garanti sözleşmesi kategorisinde yer alır⁷³. Buna göre, garanti veren üretici, tüketiciyi ürettiği ürünü satın almaya yönlendirmek amacıyla, üründe garanti kapsamındaki riskler gerçekleştiği takdirde tüketicinin zararını karşılamayı taahhüt eder. Başka bir anlatımla, üretici, tüketicinin satın aldığı malın garanti süresi içinde belirli özelliklerini koruyacağına ya da bu süre içinde malda malzeme, işçilik ya da montaj bakımından bir arıza çıktığı takdirde, zararın, arızanın onarılmasıyla ya da başka yollarla giderileceğine ilişkin tek taraflı taahhütte bulunur⁷⁴. Böylece tüketiciye güven vererek onu malı satın almaya ikna etmek amaçlanır⁷⁵. Ancak kanun koyucu, TKHK m. 56 ve Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 8 ve 9 uyarınca sözleşme özgürlüğünü sınırlayarak, zararın, sadece tüketicinin kullanacağı ücretsiz onarım hakkı ile giderileceğini öngörmüştür. Yani zorunlu garanti sisteminde, zararın aynen (malın onarılması yoluyla) karşılanması esası benimsenmiştir⁷⁶. Hiç şüphesiz, üretici (ithalatçı veya satıcı), dilerse bu kanuni garanti korumasını genişletecek şekilde zararın farklı bir yolla giderilmesine yönelik ihtiyari garanti taahhüdünde de bulunabilir.

Garanti sözleşmelerinin tabi olduğu bağımsızlık ilkesi, yani garanti sözleşmesinin varlığı ve geçerliliğinin temel borç ilişkisinin varlığına ve geçerliliğine bağlı olmaması ilkesi, zorunlu garantiler bakımından uygulanmaz. Zira zorunlu garantinin uygulanabilmesi için tüketicinin taraf olduğu satış sözleşmesinin geçerli olması gerekir⁷⁷.

Zorunlu garanti sözleşmesi çerçevesinde, tüketicinin kullanacağı haklar kademeli olarak düzenlenmiştir. TKHK m. 56/3'e göre, "*Tüketici bu Kanunun 11 inci maddesinde*

⁶⁹ Tandoğan, C. II, s. 804; Yavuz / Acar / Özen, s. 843; Zevkliler / Gökyayla, s. 706; Gümüş, BÖ, s. 508, 509; Develioğlu, s. 16; Kapancı, **Satış**, s. 115; Kahraman, s. 18; Akkanat Öztürk, s. 17; Kapancı, **Garanti**, s. 331.

⁷⁰ Tandoğan, C. II, s. 806; Yavuz / Acar / Özen, s. 848; Zevkliler / Gökyayla, s. 705; Gümüş, BÖ, s. 509; Develioğlu, s. 15; Kapancı, **Satış**, s. 115; Kahraman, s. 21, 22; Akkanat Öztürk, s. 17; Kapancı, **Garanti**, s. 332.

⁷¹ Yavuz / Acar / Özen, s. 852; Malsch, s. 35, 36; Develioğlu, s. 296; Kapancı, **Satış**, s. 152, 153; Atasoy, s. 125, 126; karşı. Kahraman, s. 44, 45.

⁷² Tandoğan, C. II, s. 855; Reisoğlu, s. 170; Kapancı, **Satış**, s. 153, 154; Kapancı, **Garanti**, s. 337, 338.

⁷³ Kapancı, **Satış**, s. 140; Kahraman, s. 57; Erbek Odabaşı, s. 650.

⁷⁴ Havutçu, **Üretici**, s. 38; Früh, s. 49; Arbek, s. 144, 145; Göçer, s. 122.

⁷⁵ Früh, s. 50; Kahraman, s. 56.

⁷⁶ Gümüş, **Şerh**, s. 119; Havutçu, **Üretici**, s. 43; Kapancı, **Satıcı**, s. 154, 155; Türkmen, s. 3441.

⁷⁷ İnceoğlu, s. 223; Karakocalı Ahmet, **Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Editörler: Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, 1. Bası, Aristo Yayınevi, 2016, m. 56, s. 917; Birinci Uzun, s. 97; karşı. Kapancı, **Satış**, s. 140, 141. Garanti sözleşmelerindeki bağımsızlık ilkesi konusunda bkz. Reisoğlu, s. 19; Develioğlu, s. 367 vd.; Kahraman, s. 37 vd.; Canbolat / Topuz, s. 60; Turan, s. 32; Emmenegger, s. 564; Aral Fahrettin / Ayrancı Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Baskı, Yetkin Yayınları 2019, s. 470.

belirtilen seçimlik haklarından onarım hakkını kullanmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde 11 inci maddede yer alan diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Satıcı tüketicinin talebini reddedemez. Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur”.

Görülebileceği üzere, tüketici, garanti sorumluluğuna başvurabilmek için öncelikle TKHK m. 11’deki onarım hakkını kullanmak zorundadır. Tüketici bu hakkı, satıcıya, üreticiye ya da ithalatçıya karşı kullanabilir (Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 8). Onarım hakkını kullanmak, diğer bir ifadeyle zorunlu garantiye başvurmak için, tüketicinin ayıbın şartlarını ispat etmesi gerekmez. Ayıbın garanti süresi içinde gerçekleşmiş olması, tüketicinin zorunlu garanti kapsamında korunması için yeterlidir⁷⁸. Tüketici onarım hakkını kullanmış, fakat onarım borcu hükümde sayılan üç sebepten biri nedeniyle hiç ya da gereği gibi ifa edilmişse, tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbest kalır. Ancak hükmün ifadesine göre, bu hakların öncelikle satıcıya karşı kullanılması gerekir. Satıcı, tüketicinin kullandığı hakkı yerine getirmediği takdirde, artık üretici ve ithalatçı da satıcıyla birlikte, söz konusu hakkın kullanımından doğan borçtan müteselsilen sorumlu olacaktır. Aynı durum, daha ayrıntılı olmak üzere Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 8 ve 9’da düzenlenmiştir. TKHK m. 56/3’teki düzenleme bazı yönleriyle sorunlu olup, aşağıda doktrindeki eleştiriler çerçevesinde ayrıca incelenecektir.

Tüketicinin zorunlu garanti korumasından yararlanabilmesi için, ayıbın kullanım hatasına (kullanıcı hatasına) dayanmaması gerekir. Yani ayıba tüketicinin yol açtığı hallerde garanti sorumluluğu devre dışı kalır. Bu husus, Yönetmelik m. 11/1’de “*Tüketicinin malı tanıtma ve kullanma kılavuzunda yer alan hususlara aykırı olarak kullanımından kaynaklanan arızalar hakkında 8 inci ve 9 uncu madde hükümleri uygulanmaz*” şeklinde ifade edilir. Önemle işaret edelim ki, tüketicinin malı tanıtma ve kullanma kılavuzuna aykırı şekilde kullandığı her durumda garanti sorumluluğu ortadan kalkmaz. Bunun için, ortaya çıkan ayıp ile kılavuza aykırı kullanım arasında nedensellik bağı olması gerekir⁷⁹. Söz gelimi, termostatı bozuk olan kahve makinesinin tüketici tarafından açılması halinde, garanti belgesinde yer alan, ürüne sadece yetkili servis tarafından müdahale edilmesi gerektiği yönündeki uyarı, makinenin içinin açılması ile termostat bozukluğu arasında herhangi bir sebep sonuç ilişkisi bulunmadığından tüketiciye karşı ileri sürülemez. Uygulamada maldaki ayıbın kullanım hatasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı öncelikle yetkili servisler tarafından incelenmekte ve bu inceleme sonucunda bir rapor düzenlenmektedir. Nitekim Yönetmelik m. 11/2 de aynı hususa işaret ederek, raporun azami tamir süresi içinde hazırlanarak tüketiciye verilmesini öngörmektedir. Burada önemle belirtelim ki, bu raporun garanti so-

⁷⁸ Kapanıcı, **Satış**, s. 99, 223. Bu noktada, ayıp sorumluluğundan farklı olarak, zorunlu garanti sorumluluğunun, garanti süresi içinde kalmak kaydıyla malın tesliminden (hasarın tüketiciye intikalinden) sonra gerçekleşen ayıpları da kapsamına aldığı belirtilmelidir (Kahveci, s. 154; Malsch, s. 54; Kapanıcı, **Satış**, s. 170; İnceoğlu, s. 223; Erbek Odabaşı, s. 665, 666). TKHK m. 56/3’te doğrudan TKHK m. 11’e (ayıp sorumluluğuna) gönderme yapılmış olması, bu ayıbın üstünü örtmemelidir. Diğer taraftan, TKHK m. 10/1’de tüketici lehine öngörülen 6 aylık ayıp karinesinin, ayıp sorumluluğunun koruma derecesini bir ölçüde garanti sorumluluğuna yaklaştırdığı da söylenebilir. Zira tüketici, bu hükümle, malın teslim anında ayıp olduğunu ispat külfetinden (bir diğer ifadeyle gözden geçirme ve bildirim külfetinden) azade kılınmıştır (ayıp karinesi konusunda bkz. Gümüş, **Şerh**, s. 96, 97; Çabri, s. 208 vd.; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 166, 167; Helvacı Serap / Altın Yolcu Fatma Zeynep, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un İspat Yükü Adı Altında Getirdiği Düzenleme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 2, Aralık 2018, s. 812).

⁷⁹ İnceoğlu, s. 231; Çabri, s. 919, 920; Karakocalı, m. 56, s. 925.

rumluluğu (ve ayıp sorumluluğu) bakımından mutlak belirleyici bir işlevi yoktur. Bu rapor ayıbın kaynağı açısından kesin ve aksi çürütülemez bir belge teşkil etmez⁸⁰. Nitekim Yönetmelik m. 11/3 de aynı hususa işaret eder⁸¹. Dolayısıyla bu rapor sadece, satıcı, üretici veya ithalatçının tüketicinin kullanım hatasını ispatlayarak sorumluluktan kurtuluş kanıtı getirebilmelerine hizmet etmektedir.

B. TKHK m. 56'ya İlişkin Tartışmalı Noktalar ve Değerlendirme

Tüketicinin garantiden kaynaklanan haklarını düzenleyen TKHK m. 56/3, doktrinde birçok yazar tarafından çeşitli açılardan haklı olarak eleştirilmiştir⁸². Zira düzenleme, özellikle TKHK m. 11'deki ayıp sorumluluğu ile bağlantısı ve üretici garantisinin hukuki yapısına uymaması açısından sorunludur. Bunun temel nedeni, kanun koyucunun, zorunlu garanti ile ayıp sorumluluğu arasındaki yapısal farkları dikkate almadan iki sorumluluğu birbirine bağlamasıdır. Bu sorunları tek tek ortaya koyalım:

1. TKHK m. 56, üreticinin (ve ithalatçının) tüketiciye karşı zorunlu garantiden doğan sorumluluğunu düzenler ve yukarıda ifade edildiği gibi, tüketicinin kullanacağı onarım

⁸⁰ Akkanat Öztürk, s. 62 (Dolayısıyla, bu rapor davada sadece takdiri delil fonksiyonunu haizdir. A.g.e., s. 63); Aktünel Teoman, "Satıcının Onarım Garantisi", **İÜHF**M, C. XXXVIII, Sayı 1-4, s. 558. Ayrıca, yetkili servise başvuran tüketicinin bu hareketinin mutlaka onarım hakkını kullandığı şekilde yorumlanmaması gerektiği de ayrıca not edilmelidir. Zira tüketici, ancak maldaki ayıbın kaynağına ve kapsamına ilişkin yeterli bilgi sahibi olduktan sonra seçimlik hakkını kullanmak isteyebilir (İnceoğlu, s. 193; Aydoğdu, **Şerh**, m. 11, s. 300; Karakocalı, m. 56, s. 923). Kaldı ki, yetkili servis raporuna ayıbın varlığı ya da yokluğu konusunda nihai sonuç bağlanması veya üreticinin garanti belgesine bu yönde bir kayıt eklemesi, aynı zamanda üretici garantisinin özünde yer alan, garanti süresi içinde ortaya çıkan ayıpların muhakkak giderileceği taahhüdü ile de çelişir (Schwizer, N. 179).

⁸¹ Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 11/3: "Tüketiciler, ikinci fıkrada belirtilen rapora ilişkin olarak bilirkişi tarafından tespit yapılması talebiyle uyumsuzluğun parasal değerini dikkate alarak tüketici hakem heyetine veya tüketici mahkemesine başvurabilir". Buna paralel olarak, uygulamada birçok davada kullanım hatasının bulunup bulunmadığı konusunda bilirkişiye başvurulmaktadır (örneğin bkz. Y. 13. HD., E. 2014/10247, K. 2015/403, T. 16.01.2015; Y. 13. HD., E. 2015/3001, K. 2016/3001, T. 4.2.2016; Y. 13. HD., E. 2018/5695, K. 2019/12686, T. 17.12.2019, www.kazanci.com.tr). Her ne kadar servis istasyonunun düzenlediği raporun garanti taahhüdünden kaynaklanan sorumluluk ya da ayıp sorumluluğu açısından belirleyici bir işlevi bulunmasa da, uygulamada tüketiciler açısından bu durum pek bilinmediğinden, tüketicinin menfaatleri, deyim yerindeyse girişimcinin (üretici, ithalatçı ya da satıcının) insafına kalmaktadır. Satın aldığı mal ayıplı çıkan tüketici, satıcıya ya da servis istasyonuna başvurduğunda, diğer seçimlik hakları yokmuşçasına onarımına yönlendirilmekte ve hatta bazen sadece onarım hakkının kullanılabilmesine inandırılmaktadır. Öte yandan, haklarının bilincindeki tüketicinin ise, satın aldığı mal ayıplı çıktığında önünde iki seçenek bulunmaktadır. Tüketicisi, (i) ya doğrudan tüketici hakem heyetine veya tüketici mahkemesine (TKHK m. 73/A uyarınca dava açılmadan önce arabulucuya başvurma zorunluluğu dikkate alınarak) başvuracak ya da (ii) servis istasyonunun mala ilişkin yapacağı incelemenin sonucunu (raporu) bekleyip, ona göre hareket edecektir. Bu noktada, tüketicinin, onarım dışındaki diğer haklarından birini kullanmak niyetindeyse, ayıplı malı servise teslim ederken, ayıbın kullanıcının hatasından kaynaklanmadığının tespit edilmesi halinde onarım hakkını kullanmak istemediğini dile getirmesi, söz gelimi ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını kullanmayı arzu ettiğini ya da rapor düzenlendikten sonra hangi seçimlik hakkı kullanacağını kendisine sorulmasını istediğini belirtmesi, zorunlu olmamakla beraber, uyumsuzlukları önlemesi açısından onun yararına olacaktır.

⁸² Atamer / Baş, s. 55, 56; Gümüş, **Şerh**, s. 119, 120; Atamer / İnceoğlu, s. 53, 54; Kapanacı, **Satış**, s. 214 dn. 83; Erbek Odabaşı, s. 635 vd.; eski düzenleme ile ilgili olmalarına karşın, bugün de geçerlilik arz eden eleştiriler için bkz. Havuççu, **Üretici**, s. 44, 45.

hakkı, satış sözleşmesinden değil, aslında garanti sözleşmesinden kaynaklanan hakkıdır. Bu sebeple, TKHK m. 56/3'te “*Kanunun 11'inci maddesinde belirtilen seçimlik haklardan onarım hakkı*” denmesi teknik anlamda doğru değildir. Zira TKHK m. 11'deki hak, “ayıp sorumluluğundan doğan” onarım hakkıdır⁸³.

2. Tüketici, normal şartlarda, garantiden doğan onarım hakkını sadece üretici ve ithalatçıya karşı ileri sürebilmelidir. Zira garanti taahhüdünün tarafları üretici (veya ithalatçı) ile tüketicidir. Satıcının bu ilişkideki rolü, sadece garanti belgesini doldurarak tüketiciye teslim etmekten ibarettir⁸⁴. Satıcı garanti sözleşmesinin tarafı değildir. Ancak Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 8'de, bu hakkın satıcıya karşı da kullanılabilmesi ve bu hakkın kullanılmasından satıcı, üretici ve ithalatçının müteselsilen sorumlu olduğu düzenlenmiştir⁸⁵. Diğer bir deyişle, satıcı, hiç gerek yokken kanun koyucu tarafından, garanti sözleşmesi çerçevesinde üretici ve ithalatçı ile birlikte müteselsilen sorumlu kılınmıştır⁸⁶.

Bu noktada önemle belirtelim ki, tüketicinin ayrıca satıcı ile yaptığı sözleşmenin ayıplı ifasından kaynaklanan (TKHK m. 11 bağlamında) onarım hakkı da vardır. Hatta bu onarım hakkının borçluları da, TKHK m. 11/2'ye göre satıcı, üretici ve ithalatçıdır. Şu halde, garanti belgesiyle satılan malın ayıplı çıkması durumunda, tüketicinin hem ayıp sorumluluğuna dayanan hem de garanti sorumluluğuna dayanan onarım hakkı bulunmaktadır⁸⁷. Buna karşılık, kanun koyucu ayıptaki onarım hakkını garanti sözleşmesindeki onarım hakkı ile özdeş kabul ederek, ayıptan doğan onarım hakkını bu iki hukuki ilişkinin bağlantı noktası tayin etmiştir. TKHK m. 11'deki onarım hakkı seçildiğinde, tüketiciye zorunlu garantiye başvurmak şeklinde bir yol daha açılmaktadır. Fakat kanun koyucunun bu tercihi, tüketicinin maldaki ayıp nedeniyle satıcıya, üreticiye ya da ithalatçıya karşı ileri sürdüğü onarım talebinin hangi hukuki ilişkiden kaynaklandığı konusunda belirsizlik yaratacak cinstendir. Doktrinde, garanti belgesiyle satılan mal söz konusuysa, tüketicinin kullandığı onarım hakkının garantiden doğan onarım hakkı olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır⁸⁸.

3. Genel olarak üretici garantilerinde, garantinin konusu ve kapsamı bellidir. Yani, üreticinin garanti taahhüdünün mala ilişkin hangi riskleri kapsayacağı garanti belgesinde (ya da onun ekinde) zikredilir⁸⁹. Garanti süresi içinde ortaya çıkan ve garanti kapsamına giren sorunlar, maldaki “arıza” olarak adlandırılır. Arıza kavramı ile ayıp kavramı birbirinden

⁸³ Aynı yönde bkz. Gümüş, **Şerh**, s. 119.

⁸⁴ Satıcının üreticinin aracı kişisi mi yoksa temsilcisi mi olduğu tartışmalıdır. Bu konuda bkz. Früh, s. 76 vd.; Lips, s. 12, 13; Schwizer, N. 64; Malsch, s. 45, 46.

⁸⁵ Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 8/1: “*Tüketicinin, Kanunun 11 inci maddesinde yer alan seçimlik haklarından ücretsiz onarım hakkını seçmesi durumunda satıcı, işçilik masrafı, değiştirilen parça bedeli ya da başka herhangi bir ad altında hiçbir ücret talep etmeksizin malın onarımını yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. (2) Tüketici, ücretsiz onarım hakkını üretici veya ithalatçıya karşı da kullanabilir. Satıcı, üretici ve ithalatçı, tüketicinin bu hakkını kullanmasından müteselsilen sorumludur*”.

⁸⁶ Aynı yönde bkz. Havutçu, **Üretici**, s. 44. Burada tüketici için satıcıya ulaşmanın çoğu zaman daha kolay olması sebebiyle satıcının da sorumlu tutulduğu yönünde bkz. İnceoğlu, s. 232. Ancak, böyle bir gerekçeyle de olsa, böyle bir sorumluluk konstrüksiyonuna gerek yoktur. Zira tüketicinin zorunlu garanti düzenleminde hak aradığı ihtimallerde, ilk kendisine başvuru olan satıcı, onarım borcu açısından üretici ya da ithalatçının zaten ifa yardımcısı konumunda olacaktır.

⁸⁷ Atamer / İnceoğlu, s. 53; İnceoğlu, s. 223; Kapancı, **Üretici**, s. 224; Kahveci, s. 153; Erbek Odabaşı, s. 664.

⁸⁸ Kahveci, s. 153, 157, 158; Karakocalı, m. 56, s. 921; Arbek, s. 117; Erbek Odabaşı, s. 664, 665; Y. 19. HD., E. 2016/15766, K. 2018/682, T. 15.2.2018, www.kazanci.com.tr

⁸⁹ Havutçu, **Üretici**, s. 40, 41; Kapancı, **Satış**, s. 201.

farklıdır. Gerçi birçok durumda bu iki kavram örtüşür, ancak ayıp, arızadan daha dar bir alanı temsil eder⁹⁰. Çünkü ayıp sorumluluğu için, öncelikle ayıbın malın teslimi (hasarın geçişi) anında var olması gerekir. Oysa yukarıda da işaret edildiği gibi, garanti sorumluluğu açısından hasarın tüketiciye geçiş anının önemi yoktur. Burada maldaki arıza, ister hasarın intikalinden önce ister sonra gerçekleşsin, şayet garanti süresi içinde ortaya çıkmışsa, tüketici garantiden doğan haklarını kullanabilir⁹¹. Ayrıca, ayıp sorumluluğu için var olması gereken diğer şartlar da garanti sözleşmesine uygulanmaz⁹². Hal böyleyken, ne TKHK m. 56'da ne de Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde zorunlu garantinin konusu ve kapsamına ilişkin bir açıklama yer almaktadır. Bu metinlerde sadece bazı yerlerde arıza kelimesi geçmekte (TKHK m. 56/3, Yönetmelik m. 6/3, m. 9/1 (a), m. 11/1 ve 2 gibi), ancak bu kelimenin tanımına rastlanmamaktadır. Kanun ve Yönetmelik'teki ilgili maddeler incelendiğinde anlaşılmaktadır ki, kanun koyucu az önce işaret ettiğimiz ayrımı göz ardı ederek, zorunlu garanti taahhüdünün içeriğini "ayıp" olarak belirlemiştir⁹³. Diğer bir ifadeyle, TKHK m. 56'ya göre garanti sorumluluğunun doğması için, garanti belgesine tabi bir malın, satış sözleşmesi açısından ayıplı olması gerektiği anlamı çıkmaktadır. Bu sonuca, hem TKHK m. 11/4'te yer alan, garanti belgesine tabi malların onarımının Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği'ndeki azami tamir süresi içinde yerine getirilmesine ilişkin yollama ile, hem de TKHK m. 56/3'te (ve Yönetmelik m. 8 ve 9'da) "ayıptan doğan sorumlulukta" onarım hakkına ve diğer seçimlik haklara yapılan yollama ile ulaşılır.

Bu aşamada, üreticinin (veya ithalatçının) TKHK m. 11/2'ye dayanıp, mal kendisi tarafından piyasaya sürüldükten sonra ayıbın doğduğunu ispat ederek garanti sorumluluğundan kurtulabilmesi mümkün müdür sorusu sorulabilir. Zira kanun koyucu TKHK m. 56/3'te onarım hakkı için (TKHK m. 11'deki) ayıp sorumluluğuna gönderme yapılmıştır. O halde, acaba üretici, maldaki ayıbın üretim aşamasından kaynaklanmadığı, söz gelimi ürünün pazarlama ve dağıtım aşamasında yer alan kişilerin (toptancı veya perakendecinin) deposunda ya da mağazasında gerçekleştiğini ileri sürerek zorunlu garantiye dayanan tüketiciyi eli boş gönderebilecek midir? Burada üretici garantisinin altında yatan ratio ve biraz önce işaret ettiğimiz kavramsal ayrım dikkate alındığında, cevap hayır olmalıdır. Zira garanti sorumluluğunda, maldaki ayıp hangi aşamada doğarsa doğsun, şayet bu ayıp garanti süresi içinde ortaya çıkmış ve tüketicinin kullanım hatasından kaynaklanmamışsa, tüketici haklarını kullanabilir. Dolayısıyla, TKHK m. 56/3'ü bu doğrultuda yorumlamak isabetli olacaktır.

4. TKHK m. 56/3, Yönetmelik m. 8 ve 9 çerçevesinde, tüketicinin garanti sorumluluğu açısından sahip olduğu birincil hak ücretsiz onarım hakkıdır. Bu hakkın kullanılabilmesi için, garanti belgesiyle satılması zorunlu olan malın, satış sözleşmesine göre ayıplı olması gerekir. Tüketici, garantiden kaynaklanan onarım hakkını, tıpkı ayıp sorumluluğundaki gibi, satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya karşı ileri sürebilir. Ancak, onarım hakkı kullanıldıktan sonra, (i) eğer mal garanti süresi içinde yine arızalanırsa ya da (ii) tamiri için gerekli azami süre aşılsa veya (iii) tamirinin imkânsız olduğu anlaşılırsa, bu sefer tüketici ayıptan doğan diğer seçimlik haklarını (sözleşmeden dönme, bedel indirimi, ayıpsız benze-

⁹⁰ Havutçu, **Üretici**, s. 43, 44; Kapancı, **Satış**, s. 170, 223; Kahveci, s. 154; Erbek Odabaşı, s. 665.

⁹¹ Serozan / Baysal / Sanlı, N. 715; Lips, s. 26; Schwizer, N. 232; Kapancı, **Satış**, s. 99, 223; Inceoğlu, s. 223; Kahveci, s. 154.

⁹² Tüketici sözleşmelerinde ayıp sorumluluğunun şartları için bkz. Gümüş, **Şerh**, s. 87 vd.; Atamer / Baş, s. 27 vd.; Çabri, s. 184 vd.; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 140 vd.

⁹³ Aynı yönde bkz. Akkanat Öztürk, s. 45 vd. Yazar, mevcut düzenlemeler ışığında, TKHK m. 56'da düzenlenen zorunlu garanti sorumluluğunun içerik olarak ayıp sorumluluğu ile aynı olduğunu ifade etmektedir (bkz. A.g.e., s. 49, 59).

riyle değiştirme haklarını) kullanabilecektir⁹⁴. Bu hakların muhatabı ise, TKHK m. 56/3'te satıcı olarak belirtilmiş, şayet satıcı tüketicinin kullandığı seçimlik hakkı yerine getirmezse, artık üreticinin ve ithalatçının da söz konusu hakkın kullanılmasından doğan borçtan satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağı öngörülmüştür. Hükmün gerekçesinde bu durum, “satıcı tüketicinin seçtiği talebi yerine getirmek zorunda olup, tüketicinin seçtiği talep yerine getirilmez ise satıcı ile birlikte üretici veya ithalatçı da tüketiciye karşı müteselsil sorumlu olacaktır. Tüketici bu durumda seçtiği talebin yerine getirilmesi için üretici veya ithalatçıya da başvurabilecektir” şeklinde ifade edilmektedir⁹⁵.

TKHK m. 56/3'te öngörülen bu sorumluluk yapısı, ayıp sorumluluğu ile garanti sorumluluğu arasındaki farkları göz ardı ettiğinden sorunludur ve yorum uyumsuzluklarına yol açacak niteliktedir. Düzenlemedeki sorunları belirgin kılmak adına şu sorular sorulabilir. Onarım hakkından sonuç alamayan tüketici, diğer seçimlik haklarını, neden “sadece” satıcıya karşı kullanabilecektir? TKHK m. 11/2 uyarınca onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları, ayrıca üretici veya ithalatçıya karşı kullanılabilirken, TKHK m. 56/3'te neden önce satıcıya gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir? Bu farklı düzenlemenin haklı bir gerekçesi var mıdır?

Görünen o ki, kanun koyucu, garanti sorumluluğunun içine yine ayıp sorumluluğu yerleştirmeye çalışmış ve buna bağlı olarak, garantiden doğan onarım hakkı amacına ulaşmazsa, satıcıya karşı TKHK m. 11'de yer alan diğer seçimlik hakların ileri sürülebileceğini öngörmüştür⁹⁶. Bu noktada, TKHK m. 56/3'ün TKHK m. 11 ile bağlantılı şekilde okunması ve amaca uygun yorumlanması gerekir. Şöyle ki, tüketicinin kullandığı onarım hakkı, süresi içinde yerine getirilmemiş ya da ayıplı mal tekrar arızalanmış veya ayıplı malın onarımının imkânsız olduğu tespit edilmişse, tüketici diğer seçimlik hakları sadece satıcıya karşı kullanmak zorunda değildir. TKHK m. 11/2 ve 11/4'e paralel şekilde, tüketici dilerse ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını üretici ya da ithalatçıya karşı da kullanabilir. Yani tüketici, onarım hakkı hiç ya da gereği gibi yerine getirilmemişse, bu sefer (i) ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkını, üretici, ithalatçı veya satıcıya karşı, (ii) bedel indirimi veya sözleşmeden dönme haklarını ise sadece satıcıya karşı ileri sürebilir⁹⁷.

5. TKHK m. 56/3 ile ilgili tartışılması gereken bir diğer nokta da, hükmün son cümlesindeki “*Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur*” ibaresidir. Kanun koyucu burada, garanti sorumluluğuna (yani 4 numarada belirttiğimiz kademenin ardına) bir kademe daha sorumluluk ekleyerek, şayet tüketicinin satıcıya karşı ileri sürdüğü seçimlik hak, satıcı tarafından yerine getirilmemişse, bu seçimlik haktan doğan borçtan, üretici ve ithalatçının da satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağını belirtmiştir.

Hükmün bu kısmını bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, bir tüketici ayıplı çıkan kahve makinesinin onarılmasını talep eder, ancak kahve makinesinin tamiri azami süre

⁹⁴ Garanti süresi içinde meydana gelen ikinci arızanın öncekiyle aynı olmasının şart olmadığı, arıza sebepleri farklı olsa dahi tüketicinin diğer seçimlik haklara başvurabileceği yönünde bkz. İnceoğlu, s. 228.

⁹⁵ Kanun koyucunun TKHK m. 11'de seçimlik haklar için vazettiği sınırlamalar (imkânsız olmama, aşırı masraf gerektirmeme ve orantısız güçlükler doğurmama gibi), bu maddedeki seçimlik haklara yollama yapan TKHK m. 56 için de geçerli kabul edilmelidir (aynı yönde İnceoğlu, s. 230; Özel, s. 294; Karakocalı, m. 56, s. 922).

⁹⁶ Havuçtu, **Üretici**, s. 45; Gümüş, **Şerh**, s. 119.

⁹⁷ Atamer / Baş, s. 55, 56; Erbek Odabaşı, s. 635, 636. Farklı görüşteki Gümüş ise, TKHK m. 56'nın TKHK m. 11 ile birlikte okunması durumunda dahi, diğer seçimlik hakların bu kademe sadece satıcıya karşı kullanılacağını belirtmektedir (Gümüş, **Şerh**, s. 120).

İNİNDE GERÇEKLEŞMEZ. BUNUN ÜZERİNE TÜKETİCİ, SATICIYA KARŞI SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKINI KULLANARAK BEDEL İADESİNİ TALEP EDER. BURADA, HÜKMÜ TKHK M. 11 DÜZENLEMESİNDEN İZOLE ŞEKİLDE ANLAMLANDIRDIĞIMIZDA, SATICI SATIŞ BEDELİNİ İADE ETMEDİĞİ TAKDİRDE, TÜKETİCİNİN KAHVE MAKİNESİ İÇİN ÖDEDİĞİ BEDELİ ÜRETİCİ YA DA İTHALATÇIDAN TALEP EDEBİLECEĞİ SÖYLENEBİLİR. AYNI DURUM, BEDEL İNDİRİMİ HAKKI KULLANILDIĞINDA DA SÖZ KONUSUDUR. YANI BU YÖNDE BİR YORUM TERCİH EDİLDİĞİNDE, TÜKETİCİ SON KADEMEDEN BÜTÜN SEÇİMLİK HAKLARINI ÜRETİCİ YA DA İTHALATÇIYA KARŞI İLERİ SÜREBİLECEKTİR.

Doktrindeki bazı yazarlar hükmün bu şekilde uygulanması gerektiği görüşündedirler. Bu yazarlara göre, satıcıya karşı ileri sürülen talepler, satıcı tarafından yerine getirilmediği takdirde, üretici ve ithalatçı, bu borçların ifasından ve uğranılan zararlardan satıcı ile birlikte müteselsilen sorumludur⁹⁸. Henüz az sayıda olmakla birlikte, yargı kararlarında da bu görüşün benimsenmeye başlandığı söylenebilir⁹⁹.

Bizce de üstün tutulması gereken görüşe göre, burada yapılması gereken, hükmü bağlantı kurduğu ayıp sorumluluğu (TKHK m. 11) ekseninde okuyarak amaca uygun yorumlamaktır¹⁰⁰. Bu görüş çerçevesinde, tüketicinin sadece satıcıya karşı kullanabileceği sözleşmeden dönme veya bedel indirimi haklarının satıcı tarafından yerine getirilmemesi durumunda; diğer bir deyişle, satıcının bedeli iade etmemesi ya da indirilen kısmı geri vermemesi halinde, tüketicinin bu borçların ifasını üreticiden ya da ithalatçıdan talep etme imkânı yoktur. Zira TKHK m. 11/2'ye göre, nasıl ki tüketici, ayıp sorumluluğu kapsamında üretici veya ithalatçıya karşı sadece ücretsiz onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme taleplerini ileri sürebiliyorsa, aynı sonucu TKHK m. 56/3'ün bu kısmı için de kabul etmek gerekir¹⁰¹. TKHK m. 11'in gerekçesinde belirtilen, tüketicinin, satıcıya ödediği bedeli aralarında sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici ya da ithalatçıdan dönme ya da bedel indirimi haklarını kullanarak istemesinin mümkün olmadığı yönündeki temel düşünce, burada da benimsen-

⁹⁸ Gümüş, *Şerh*, s. 119, 120; Çabri, s. 914, 918; Aydoğdu, *Tüketici*, s. 101; Aydoğdu, *Şerh*, m. 11, s. 272; Karakocalı, m. 56, s. 923, 924; Inceoğlu, s. 232; Kara, *Tüketici*, s. 793, 794; Ceylan, s. 423; Aslan, *Anarım*, s. 196.

⁹⁹ "...tüketicinin ücretsiz onarım hakkını kullanması halinde, malın tamiri mümkün değil ise, tamir süresi aşılmış ise veya tamir yapılmasına rağmen tekrar arızalanır ise tüketici diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Bu seçimlik haklar kural olarak bedel iadesi ve misli ile değişim talepleridir. Tüketici bu seçimlik hakları, satıcı ile birlikte üretici ve ithalatçıya karşı kullanabilir. Çünkü, 6502 sayılı Yasa'nın 56/3. maddesi ve yukarıda belirtilen Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin 9. maddesi gereğince, onarım hakkı kullanılmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde tüketici diğer seçimlik hakları kapsamında kalan bedel iadesi veya misli ile değişim talebini satıcı ile birlikte üretici ve ithalatçıya karşı birlikte kullanabilir". Bkz. Samsun BAM, 5. HD., E. 2018/806, K. 2018/757, T. 17.5.2018; aynı yönde bkz. Samsun BAM, 5. HD., E. 2017/61, K. 2017/160, T. 28.3.2017; Ankara BAM, 3. HD., E. 2018/2565, K. 2019/1918, T. 6.11.2019; Y. 19. HD., E. 2016/15766, K. 2018/682, T. 15.2.2018, www.lexpera.com.tr

¹⁰⁰ Atamer / Baş, s. 55, 56; Şenocak, s. 37; Aslan, *Tüketici*, s. 156; Erbek Odabaşı, s. 637, 638; Çilci, s. 34; dolaylı olarak aynı görüşte bkz. Özel, s. 294, 295.

¹⁰¹ Atamer / Baş, s. 55, 56; Erbek Odabaşı, s. 637, 638. Örneğin ayıplı çıkan kahve makinesine ilişkin onarım hakkı zamanında yerine getirilmeyen tüketicinin, ilk olarak satıcıdan makinenin ayıpsız benzeriyle değiştirilmesini talep etmiş olması ve satıcının bu borcu da yerine getirmemiş olması ihtimalinde, aynı hakkı üretici ya da ithalatçıya karşı ileri sürmesi mümkündür. Ayrıca, ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı kullanıldığı ihtimallerde Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 10 uyarınca, "Garanti uygulaması sırasında değiştirilen malın garanti süresi, satın alınan malın kalan garanti süresi ile sınırlıdır" (bu düzenlemenin adil olmadığı, malın değiştirilmesi ile birlikte yeni bir sürenin başlaması gerektiği yönünde bkz. Ceylan, s. 419).

melidir. Ayrıca üretici garantisinin amacı ve hukuki yapısıyla örtüşmeyecek şekilde, tüketicinin ekstra bir müteselsil sorumlulukla bu denli aşırı korunmasının gereği yoktur. Bu gerekçelerle, özensiz kaleme alınan bu hükmün amaca uygun şekilde daraltılarak uygulanması gerektiği düşüncesindeyiz.

Buraya kadarki açıklamalar ışığında, TKHK m. 56 ve TKHK m. 11/2 hükümleri hakkında birkaç noktanın altı çizilmelidir. İlk olarak, sözleşmenin ayıplı ifa edildiği hallerde, tüketici TKHK m. 11/2 uyarınca satıcı dışında zaten üretici ve ithalatçıya başvurabilmekteyken, TKHK m. 56'da üretici ve ithalatçı için ayrıca zorunlu garanti sorumluluğu öngörülmesine gerek olup olmadığı ciddi anlamda sorgulanmalıdır. Bu konuda *Atamer*, ayıplı ifa hükümlerinin tüketiciyi yeteri kadar korumasına karşılık, bir de zorunlu garanti sistemi getirmenin hukuk politikası açısından yerinde bir tercih olmadığı görüşündedir¹⁰². Ayrıca AB hukukunda zorunlu garanti sistemi söz konusu olmadığından, TKHK m. 56'daki düzenlemenin Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği Antlaşması kapsamında bir ticaret engeli teşkil edebileceği de ileri sürülmektedir¹⁰³.

Belirtmek gerekir ki, üretici garantisi, esas itibarıyla piyasada tüketicileri malı satın almaya yönlendirmeyi amaçlayan bir rekabet aracıdır¹⁰⁴. Dolayısıyla, zorunlu garanti uygulaması getirilirken sözleşme özgürlüğüne müdahalenin menfaatler dengesine ne oranda zarar vereceği, bu müdahaleyi meşru kılacak bir gerekçenin bulunup bulunmadığı etraflıca araştırılmalıdır. Kanaatimizce, olması gereken hukuk açısından, üretici ve ithalatçının TKHK m. 11/2'deki sınırlı ayıp sorumluluğu varken, zorunlu garanti sorumluluğuna gerek yoktur. Şayet uygulamadaki alışkanlığa istinaden ve tüketiciyi daha güvende hissettirmek amacıyla zorunlu garanti uygulamasından vazgeçilmek istenmiyorsa, bu sefer de TKHK m. 11/2'deki sorumluluğun öngörülmemesi gerektiği görüşündeyiz.

Son olarak, bu iki sorumluluğun birçok durumda aynı anda uygulanabilecek olması, doktrinde haklı olarak işaret edildiği üzere, uygulamada taleplerin birbirine karışması ve hangi talebe dayanılarak dava açıldığının anlaşılabilmesi gibi sorunlar doğurabilecektir¹⁰⁵. Bu durum, hiç şüphesiz hukuk güvenliği açısından da sakıncalıdır.

SONUÇ

Üretici, TKHK m. 11/2'ye göre, satıcının ayıplı ifası halinde ücretsiz onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme hakları bakımından tüketicie karşı satıcı ve ithalatçı ile birlikte müteselsilen sorumludur. Bu sınırlı ayıp sorumluluğu çerçevesinde, tüketici, üretici (ve ithalatçı) ile arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmasa da, bu kişilere söz konusu seçimlik haklar vasıtasıyla kanun gereği doğrudan başvurabilme imkânına sahiptir. Üreticinin sınırlı ayıp sorumluluğu, satıcının ayıp sorumluluğunun şartlarının gerçekleşmesine bağlıdır.

Her ne kadar TKHK m. 11/2'nin lafzından anlaşılmasa da, hükmün amacı gereği ara mal ya da hammadde üreticisinin (kısmi üreticinin) sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla, hükümde geçen üretici kavramından anlaşılması gereken, tüketiciye sunulmuş olan nihai malın üreticisidir. Öte yandan, TKHK m. 11/2 c. 3 uyarınca üreticinin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilmesi mümkündür. Buna göre, üretici, mal kendisi tarafından piyasaya sürüldükten sonra, yani iradesi doğrultusunda hâkimiyet alanından çıkıp sürüm ve dağıtım zincirine girdikten sonra ayıbın doğduğunu ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulur.

¹⁰² Atamer Yeşim M., "Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m. 4 – Eleştiriler ve Revizyon Teklifleri", *Batider*, C. XXIV, S. 1, 2007, s. 104; aynı yönde bkz. Atamer / İnceoğlu, s. 54.

¹⁰³ Atamer, *Eleştiriler*, s. 104; Atamer / Baş, s. 55.

¹⁰⁴ İnceoğlu, s. 233; Kapancı, *Satış*, s. 150.

¹⁰⁵ Atamer / İnceoğlu, s. 54; Kapancı, *Satış*, s. 214 dn. 83.

Çalışmada ele alınan konulardan biri de, TKHK m. 8/3'te satıcının ayıp sorumluluğuna dâhil olan, (i) malın tüketiciye kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi, (ii) montaj talimatındaki eksiklikler/yanlışlıklar nedeniyle tüketicinin montajı hatalı yapması ve (iii) malın satıcı ya da onun sorumluluğu altındaki kişiler (ifa yardımcıları) tarafından gereği gibi monte edilmemesi durumlarında üreticinin söz konusu seçimlik haklar açısından sorumlu olup olmayacağıdır.

İlk durumda üreticinin TKHK m. 11/2 c. 3 gereği sorumlu olmayacağı aşikârdır. İkinci durum açısından, yani tüketici tarafından yapılması öngörülen montajın hatalı yapılması montaj talimatnamesindeki eksiklik ya da yanlışlıktan kaynaklanıyorsa, üreticinin sorumluluğu devam eder. Üçüncü durum açısından ikili bir ayrıma gidilmesi gerekir. Eğer montajın gereği gibi yapılmaması, kaynağını üretim aşamasında, yani ürünün piyasaya sürülmesinden önceki dönemde bulan bir ayıptan ileri geliyorsa, üreticinin sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Buna karşılık, montajın gereği gibi yapılmaması üretim aşamasındaki bir ayıptan kaynaklanmıyorsa, üreticinin sorumlu olup olmayacağı montaj hizmetinin kim tarafından verildiğine bağlıdır. Eğer montaj hizmeti üreticiye bağlı, bir diğer ifadeyle üretici tarafından kurulan veya üretici ile anlaşmalı olan (yetkili) servis tarafından gereği gibi yapılmamışsa, üretici sorumluluktan kurtulamamalıdır. Şayet montaj hizmeti satıcı ya da satıcının sorumluluğu altındaki bir kişi tarafından veya üreticiye bağlı olmayan özel servis tarafından gereği gibi yerine getirilmemişse, üreticinin sorumluluğuna gidilemeyecektir.

Tüketicinin ayıplı malın ücretsiz onarımı veya ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi haklarından birini kullanması halinde, şayet bu hakların kullanılmasından doğan borç satıcı, üretici veya ithalatçı tarafından TKHK m. 11/4'te öngörülen süreler içinde ifa edilmezse, aynı hükümde tüketicinin diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbest olacağı öngörülmektedir. Ancak bu noktada, tüketicinin TKHK m. 11/2 çerçevesinde (ilk aşamada) üreticiye ve ithalatçıya karşı ileri süremeyeceği sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelde indirim hakkını, bu ihtimalde (ikinci aşamada) bu kişilere karşı kullanıp kullanamayacağı sorusu akla gelir. Katıldığımız görüşe göre, TKHK m. 11/2'deki sınırlı sorumluluk bu ihtimalde de benimsenmelidir. Buna göre, tüketici, onarım ya da ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı yasal süre içinde yerine getirilmediği takdirde, diğer tüm seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabilir, ancak üreticiye ve ithalatçıya karşı sadece onarım veya ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarını ileri sürebilir.

TKHK m. 56'da üreticinin (ve ithalatçının) garanti belgesine tabi mallar açısından zorunlu garanti sorumluluğu düzenlenmektedir. Bu madde çerçevesinde, üretici ile tüketici arasında üreticinin zorunlu garanti taahhüdüne dayanan bir garanti sözleşmesi kurulur. Zorunlu garantinin tüketiciye tanıdığı haklar, tüketicinin satıcı ile arasındaki sözleşmenin ayıplı ifası halinde sahip olduğu hakları etkilemez. Garanti belgesiyle satılan bir malın ayıplı çıkması durumunda, tüketicinin ayıptan doğan hakları (TKHK m. 11) ile zorunlu garantiye dayanan hakları (TKHK m. 56) yarışır.

Zorunlu garanti kapsamında tüketicinin kullanacağı haklar, TKHK m. 56/3'te kademe şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, malda garanti süresi içinde bir ayıp meydana geldiği takdirde, tüketici ilk olarak onarım hakkını kullanmak zorundadır. Tüketici onarım talebini satıcıya, üreticiye ya da ithalatçıya karşı ileri sürebilir. Bu kişiler, hükümde zikredilen sebepler nedeniyle onarım borcunu hiç ya da gereği gibi yerine getirmezlerse, tüketici, bedelde indirim, ayıpsız benzeriyle değiştirme ve sözleşmeden dönme haklarından birini kullanabilir. Ancak belirtmek gerekir ki, tüketicinin zorunlu garantiden kaynaklanan hakları kullanabilmesi için, ayıp, tüketicinin kullanım hatasından kaynaklanmamalıdır.

Çalışmada doktrinadaki eleştiriler ve tartışmalı hususlar dikkate alınarak, TKHK m. 56/3 düzenlemesi çeşitli yönlerden incelenmiştir. Bu düzenleme, özellikle TKHK m. 11'deki ayıp sorumluluğu ile bağlantısı bakımından sorunludur. Kanun koyucu, zorunlu garanti ile ayıp sorumluluğu arasındaki yapısal farkları göz ardı ederek, bu iki sorumluluğu belirli atıflarla birbirine bağlamış ve ayıptan doğan onarım hakkını da bağlantı noktası tayin etmiştir. Bu düzenleme, tüketicinin onarım hakkının somut olayda hangi hukuki ilişkiden kaynaklandığı noktasında belirsizlik yaratmaya müsaittir.

TKHK m. 56/3'te, onarım hakkı belirtilen sebeplerle hiç ya da gereği gibi yerine getirilmeyen tüketicinin diğer seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabileceği zikredilmektedir. Aynı hükmün son cümlesinde ise, satıcının bu talebi yerine getirmemesi durumunda, satıcı, üretici ve ithalatçının müteselsilen sorumlu olacağı öngörülmektedir. Doktrinde bu düzenlemenin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Biz, çalışmada belirttiğimiz gerekçelerle, bu hükmün TKHK m. 11/2 ekseninde ve buradaki menfaatler dengesiyle uyum içinde anlamlandırılması gerektiği görüşündeyiz. Bu bağlamda, tüketici, sözleşmeden dönme ve bedelde indirim haklarını sadece satıcıya karşı kullanabilmesi, üreticinin (ve ithalatçının) sorumluluğu onarım ve ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarıyla sınırlı olmalıdır.

KAYNAKÇA

Akbulut Pakize Ezgi, **Borçlar Hukukunda Kesin Hükümsüzlük Yaptırımının Amaca Uygun Sınırlama (Teleolojik Redüksiyon) Yöntemi ile Daraltılması**, On İki Levha Yayıncılık, 2016.

Akçura Karaman Tuba, **Üreticinin Ayıplı Ürününün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu**, Vedat Kitapçılık, 2008.

Akkanat Öztürk Elif Beyza, **Tüketici Satımında Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği**, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Akünel Teoman, "Satıcının Onarım Garantisi", **İÜHFİM**, C. XXXVIII, Sayı 1-4, s. 547-570.

Al Dursun, "7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Kapsamında Ürün Kavramı ve Üreticinin Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 15, S. 169, Eylül 2020, s. 1802-1804.

Aral Fahrettin / Ayrancı Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Baskı, Yetkin Yayınları 2019.

Arbek Ömer, **Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi**, Yetkin Yayınları, 2005.

Aslan Bayram, **Tüketicinin Onarım Hakkı**, Lykeion, 2018. ("*Onarım*")

Aslan İ. Yılmaz, **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Ekin 2015. ("*Tüketici*")

Atamer Yeşim M. / Baş Ece, "Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Koruması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk", **İstanbul Barosu Dergisi Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı**, C. 88/1, 2014, s. 19-60.

Atamer Yeşim M. / Hermidas Semir, "Die neue EU-Richtlinie zum Verbrauchsgüterkauf", **Aktuelle Juristische Praxis (AJP)**, S. 48, s. 48-67.

Atamer Yeşim M. / İnceoğlu M. Murat, "Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyumu Sorunu", İstanbul, 2012.

Atamer Yeşim M. / Kurtulan Güner Gökçe, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?”, **AÜHFD**, C. 70, S. 2, 2021, s. 543-588.

Atamer Yeşim M., “Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m. 4 – Eleştiriler ve Revizyon Teklifleri”, **Batider**, C. XXIV, S. 1, 2007, s. 81-106. (“*Eleştiriler*”)

Atamer Yeşim M., **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları**, Beta, 2005. (“*CISG*”)

Atasoy Kemal, “Garanti Sözleşmesinin Türleri, Hukuki Özellikleri ve Sonuçları”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Ocak 2019, s. 101-134.

Aydoğdu Murat, **Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Editörler: Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, 1. Bası, Aristo Yayınevi, 2016. (“*Şerh*”)

Aydoğdu Murat, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, 2015. (“Tüketici”)

Baysal Başak, **Haksız Fiil Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık 2019.

Birinci Uzun, Tuba, “Garanti Belgesi Uygulaması, Bu Uygulama İle Tüketicilere Sağlanan Koruma ve Karşılaşılan Sorunlar”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl 5, Sayı 46, Haziran 2010, s. 95-103.

Buz Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, 2005.

Canbolat Ferhat / Topuz Seçkin, “Kefalet ile Garanti Ayırımının Önemi ve Ayırımda Uygulanacak Kısıtlar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 78, 2008, s. 53-76.

Ceylan Ebru, “6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Garanti Belgesi ve Satış Sonrası Hizmetlere İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2016, s. 415-438.

Cumalioğlu Emre, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 20-29.

Çabri Sezer, **6502 sayılı Kanun’a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Adalet Yayınevi, 2016.

Çilci Çiğdem, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Ayıplı Mal Satışı Nedeniyle Müteselsil Sorumluluk**, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Demir Mehmet, “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantilere İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”, **AÜHFD**, C. 54, S. 3, 2005, s. 23-51.

Develioğlu Hüseyin Murat, **Kefalet Sözleşmesini Düzenleyen Hükümler Işığında Bağımsız Garanti Sözleşmeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

Emmenegger Susan, “Garantie, Schuldbeitritt und Bürgschaft – vom bundesrechtlichen Umgang mit gesetzgeberischen Inkohärenzen”, **ZBJV** 145/2009, s. 561-582.

Erbek Odabaşı Özge, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 611-677.

Eren Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017.

Erlüle Fulya, “Tüketim Mallarının Satımı Sözleşmesi ve Bu Mallara İlişkin Olarak Verilen Garantiler Hakkında Yönerge”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, 2004, s. 419-434.

Früh Sibylle, **Die Rechtliche Bedeutung des Garantiescheins beim Kauf von Konsumgütern**, Zürich, 1982.

Göçer Ahmet Alpaslan, **Garanti Belgeleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013.

Grunewald Barbara / Peifer Karl-Nikolaus, **Verbraucherschutz im Zivilrecht**, Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2010.

Gümüş Mustafa Alper, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt 1**, Vedat Kitapçılık 2014. (“*Şerh*”)

Gümüş Mustafa Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II, 3**, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014. (“*BÖ*”)

Havuççu Ayşe, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal ve Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden)”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Cilt 2**, TBB Yayınları, 2016, s. 91-114. (“*Ayıp*”)

Havuççu Ayşe, **Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, 2005. (“*Üretici*”)

Helvacı Serap / Altınar Yolcu Fatma Zeynep, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un İspat Yükü Adı Altında Getirdiği Düzenleme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, S. 2, Aralık 2018, s. 804-822.

Hess Hans-Joachim, **Kommentar zum Produkthaftungsgesetz**, 2. Bası, Paul Haupt Verlag, 1996.

İnceoğlu M. Murat, “Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı (Makaleler-Tartışmalar)**, Der: Doç. Dr. Murat İnceoğlu, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 153-238.

Kahraman Zafer, **Saf Garanti Taahhütleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017.

Kahveci Nalan, **Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Adalet Yayınevi, 2014.

Kanişli Erhan, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 78, S. 3, Aralık 2020, s. 1413-1468.

Kapancı Kadir Berk, “Satıcının Satış Konusuyla İlgili Olarak Verdiği (Saf) Garanti Taahhütleri”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 2, 2015, s. 319-368. (“*Garanti*”)

Kapancı Kadir Berk, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayrıntı Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesin Garanti Taahhütleri**, XII Levha Yayıncılık, 2012. (“*Satış*”)

Kara Doğan, **Satış Sözleşmesi Çerçevesinde Ayrıntı Sorumlulukta Zamanasını ve Ayrıntı Doğan Def’i Hakları**, On İki Levha Yayıncılık, 2020. (“*Ayıp*”)

Kara İlhan, **Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, Engin Yayınevi, 2015. (“*Tüketici*”)

Karakocalı Ahmet, **Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Editörler: Hakan Tokbaş, Özlem Tüzüner, 1. Bası, Aristo Yayınevi, 2016.

Kırca Çiğdem, “Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)”, **AÜHFD**, C. 50, S. 1, 2001, s. 91-119. (“*Örtülü Boşluk*”)

Kırca Çiğdem, **Ürün Sorumluluğu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2007. (“*Üretici*”)

Lips Michael, **Die Kaufrechtliche Garantie Unter besonderer Berücksichtigung der Pflicht zum Bezug von Original-Ersatzteilen und Wiederverwertung von Ersatzteilen**, Zürich Schulthess, 2002.

Malsch Christina, **Die Herstellergarantie im Schuld-, Kartell- und Wettbewerbsrecht**, Mannheim 2004 (https://madoc.bib.uni-mannheim.de/873/1/Malsch_Dissertation.pdf).

Özel Çağlar, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2020.

Öztan Bilge, **İmalatçının Sorumluluğu**, Turhan Kitabevi, 1982.

Reisoğlu Seza, **Garanti Mukavelesi**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963.

Schwizer Angelo, **Herstellergarantien in Konsumentenverhältnissen**, Dike Verlag AG, 2016.

Serozan Rona / Baysal Başak / Sanlı Kerem Cem, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Serozan Rona, “CISG ve TBK’na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları”, **İÜHFMD**, C. LXX, S. 2, 2012, s. 207-220.

Sirmen Lâle, “Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri”, **Journal of Yaşar University**, Yıl 2013, Cilt 8, Özel Sayı, s. 2465- 2476.

Şenocak Zarife, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 9, Özel Sayı, 2014, s. 30-37.

Tandoğan Halûk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I/1**, 5. Basıdan 6. Tıpkı Basım, Vedat Kitapçılık, 2008. (“*C. I*”)

Tandoğan Halûk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010. (“*C. II*”)

Turan Gamze, “Garanti ve Kefalet Sözleşmeleri Arasındaki Farklar ve Banka Kredi Kartı Sözleşmelerindeki Şahsi Teminatın Niteliği”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 66, 2006, s. 27-50.

Türkmen Ahmet, “Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”, **DEÜHFMD**, C.16, 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, Özel Sayı, C. III, 2015, s. 3389- 3448.

Ünal Akın / Kalkan Arif, “Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler”, **TAAD**, Yıl 11, S. 39, Temmuz 2019, s. 45-82.

Yavuz Cevdet / Acar Faruk / Özen Burak, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 16. Baskı, Beta, 2019.

Yavuz Cevdet, **Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, 1. Bası, Beta, 1989.

Yücedağ Nafiye, **Sözleşmeye Aykırı Mal Tesliminde Yenisiyle Değiştirme Hakkı -TBK ve CISG Uyarınca-**, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Zevkliler Aydın / Gökyayla K. Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, 2020.